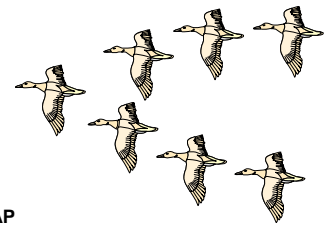

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERK GROEP VAN HET HOEKSCHEWAARDS LANDSCHAP

NUMMER 22, MAART 2010

INHOUDSOPGAVE

Artikelen

Redactioneel – <i>Han en Martin Benard</i>	3
De broedvogels van de Buitenzomerlanden 2009 – <i>Sjoerd Reinstra</i>	4
Kleine Zwanen in de Oosterse Bekade Gorzen – <i>Gerard Ouweneel</i>	8
Resultaten van de roofvogelinventarisatie 2009 – <i>Martin Mollet</i>	10
Verslag Delta-excursie 2 januari 2010: een dag met veel IJS – <i>Martin Benard</i>	13
Gebeurd in het veld – <i>Janus Verkerk</i>	14
Nieuw meetnet: slaapplaatsen – <i>Jan-Willem Vergeer</i>	14
Bijzondere vogelsoorten in de Hoeksche Waard in 2009 – <i>Menno Korbijn</i>	15
Recreatieschappen? – <i>Gerard Ouweneel</i>	18
Het nut van wetlandwachten – <i>Gerard Ouweneel</i>	19
Bloemenranden in de Hoeksche Waard: 26 km geteld door VWG – <i>Janus Verkerk</i>	20
Aankondiging vogeldag op 24 april 2010 – <i>Martin Benard</i>	23
Trektellen 2009 – <i>Menno Korbijn</i>	24
Zeearenden in de noordelijke Delta de afgelopen winter – <i>Gerard Ouweneel</i>	25
Verslag roofvogeltelling 2010 – <i>Janus Verkerk</i>	27
De broedvogels van de Korendijksche Slikken in 2009 – <i>Gert Huijzers</i>	29
Rondje Steenuilen Oud-Beijerland – <i>Ruud Polderman</i>	30
Hoeveel paren Bruine Kiekendieven in de Hoeksche Waard? – <i>Gerard Ouweneel</i>	32
Hoekschewaardse broedvogels 2009 – <i>Frank van Gessele</i>	33
Finnen gaan Zweedse methode toepassen bij Dwergganzen – <i>Gerard Ouweneel</i>	34
Gevleugelde herinneringen	
Oude vogels uit de sloot halen – <i>Joop van den Berg</i>	35
Een Witgat? Nee, dat is geen Witgat! – <i>Arie van der Linden</i>	37
De eerste Maasvlakte, desolaat maar verrassend – <i>Martin Benard</i>	38

Bijlagen

Broedvogels Buitenzomerlanden 2009	bijlage A
Trektellingen 2009	bijlage B
Roofvogeltelling januari 2010	bijlage C
Broedvogels Korendijksche Slikken 2009	bijlage D
Broedvogels Hoeksche Waard 2009	bijlage E
Lezingen Vogelbescherming Nederland	bijlage F
Adressenlijst leden Vogelwerkgroep	bijlage G

Foto's voorkant:

Bruine Kiekendief, 2010 het jaar van... – *Janus Verkerk*

Zwartkopmeeuw, voorjaar in de wei – *Gert Huizers*

Redactioneel

Han en Martin Benard

Onvoorstelbaar wat er voor dit voorjaarsnummer van In Vogelvlucht aan kopij is aangeleverd. Maar liefst 22 artikelen van variabele omvang. Dat is zoveel dat de standaard lay-out op de binnenzijde van de kaft niet voldoende was om alle artikelen overzichtelijk weer te geven. Als dit model staat voor het buitenwerk, en er is geen reden om daaraan te twijfelen, dan hebben we wel een zeer productieve vogelwerkgroep.

Het aanbod is zeer variabel. Veel verslagen van broedvogeltellingen over 2009, maar ook beschouwingen over wintervogels, opvallende waarnemingen, vogeltrek, bijzondere vogelsoorten, onderzoeksmethoden en een relaas over het plaatsen van Steenuilkasten, het zit er allemaal in.

De nieuwe rubriek 'Gevleugelde herinneringen' opent met een prachtig verhaal over vogels in het vroegere Oud-Beijerland. Een artikel met een hoog 'Langs het tuinpad van mijn vader' gehalte, nostalgie ten top. Daarnaast onder andere een verhaal over de spectaculaire Steppevorkstaartplevier van het Oudeland, een juist heel recente herinnering.

Grote tabellen zijn weer als bijlagen toegevoegd, zodat die op het gemak en overzichtelijk zijn in te zien. Het liefst zien we tabellen in Excel worden aangeleverd, dat vergemakkelijkt de verwerking. Als dat niet mogelijk is mag Word ook, want we willen zo min mogelijk beperkingen opleggen. Voor de artikelen vragen wij vriendelijk vooral niet teveel (of helemaal niet) zelf op te maken. Hoe mooi ook, het maakt het lastiger te verwerken, zeker als er foto's in verwerkt zijn. Om kosten te drukken hebben we het aantal foto's wat teruggebracht. Het los meesturen van foto's wordt wel zeer gewaardeerd, want waar er lege ruimte ontstaat kunnen we die dan mooi gebruiken.

Maar bovenal geldt: we schrijven niets verplicht voor, elke aanlevering van kopij wordt zeer gewaardeerd door de hele vogelwerkgroep.

Veel leesplezier gewenst.

De broedvogels van De Buitenzomerlanden 2009

Sjoerd Reinstra

Inleiding

Na een proefjaar in 2001 startte de afdeling Noord van de Vogelwerkgroep van het Hoeksche Waards Landschap in 2002 met de inventarisatie van de BMP-plot¹ “De Buitenzomerlanden”. Dit is dus het achtste jaar op rij dat het gebied rond de Heinenoordtunnel op broedvogels is onderzocht.

In 2009 werd evenals in voorgaande jaren volgens de territoriummethodiek van SOVON gewerkt. In het navolgende verslag leest u welke soorten er in het onderzoeksjaar tot broeden kwamen.

Ook deze keer verschijnt het verslag in verkorte vorm. Omdat er nog steeds geen duidelijkheid is over het wel of niet doorgaan van de golfbaan is een uitgebreid verslag niet echt nodig. Voor een uitgebreide terreinbeschrijving, soortbespreking en aanbevelingen voor beheer wordt verwezen naar het verslag van april 2005.

Het inventarisatiegebied

Het onderzoeksgebied De Buitenzomerlanden ligt in het noorden van de Hoeksche Waard langs de Oude Maas, aan weerszijden van de Heinenoordtunnel. Het gebied is ruim 30 ha groot en bestaat uit een groot aantal terreintypen, variërend bosaanplant tot ruigten en grienden.

De gevolgen van de storm in november 2008 (Tunnelbos) en de kaalslag door Rijkswaterstaat langs het fietspad naar Puttershoek (2007) zijn nog steeds in het terrein zichtbaar.

Teldata en weersomstandigheden

Zoals elk jaar is het terrein ook in 2009 weer elf maal bezocht: negen maal in de (vroeg) ochtend en twee maal 's avonds. Voor het opsporen van uilen was er in maart een extra avond.

Het jaar 2009 was opnieuw een zeer warm jaar. Vooral april was warmer dan gemiddeld. Halverwege de maand lag de temperatuur regelmatig 5 tot 10 graden boven normaal. De lente als geheel (maart, april, mei) was de op een na zachtste lente van deze eeuw, terwijl de zomer (juni, juli, augustus) de boeken in ging als 9^e warme zomer op rij. De meeste tellingen vonden de bij goed weer plaats, mede dankzij het van tevoren inplannen van reservedata.

Voor het eerst sinds jaren kende de winter van 2008 en 2009 in januari weer eens een “echte” winterse periode met sneeuw en ijs. Van tevoren werd gedacht dat dit wellicht van invloed zou kunnen zijn op wintergevoelige soorten als ijsvogel en winterkoning.

Tabel 1 Overzicht van teldata en weersomstandigheden in 2009

Telling	Datum	Tijd		Weersomstandigheden
		Begin	Eind	
1	7 mrt	8.30 u.	10.45 u.	mist, later heilig/zonnig, droog; wind ZO 2/3; temp. 1-4 ⁰ C.
2	22 mrt	8.40 u.	10.50 u.	half bewolkt, zonnig, droog; wind NW 5; temp. 6-7 ⁰ C.
3	5 april	6.20 u.	8.45 u.	half bewolkt; droog; wind W 2/3; temp. 8-10 ⁰ C.
4	17 april	19.45 u.	21.35 u.	half/zwaar bewolkt, droog; wind N 2/3; temp. 14-13 ⁰ C.
5	1 mei	5.25 u.	8.05 u.	helder, licht bewolkt, droog; wind NO 2; temp. 10-15 ⁰ C.
6	13 mei	5.00 u.	7.00 u.	half /zwaar bewolkt, droog; wind O 4/5; temp. 13-14 ⁰ C.
7	23 mei	5.00 u.	7.30 u.	zonnig, onbewolkt, droog; wind: ZO 2/3; temp. 13-17 ⁰ C.
8	6 juni	4.30 u.	6.45 u.	half bewolkt, droog; wind N 3/4; temp. 8-14 ⁰ C.
9	17 juni	21.00 u.	22.45 u.	half bewolkt, zwoel, droog; wind: Z 2/3; temp. 20-18 ⁰ C.
10	28 juni	5.10 u.	7.15 u.	geh. bew, nevelig/klam, windstil, muggen!; temp. 17-20 ⁰ C.
11	9 juli	4.45 u.	7.05 u.	licht/half bewolkt, droog; wind NW 3; 13-17 ⁰ C.

¹ BMP = Broedvogel Monitoring Project van SOVON (Stichting Ornithologisch Vogelonderzoek Nederland). Sovon verzamelt en beheert gegevens van de vogelstand in Nederland.

De inventarisatie

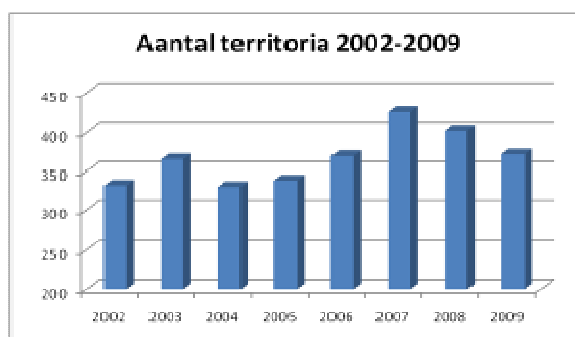
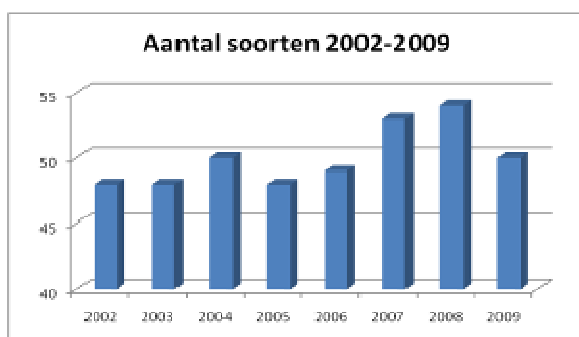
Bijlage A (tabel 2) geeft de resultaten van de broedvogelinventarisatie weer. Tevens zijn de gegevens van 2002 t/m 2008 vermeld. De getallen geven het aantal territoria aan, vastgesteld volgens de Handleiding Broedvogel Monitoring (2004) van SOVON.

In 2009 werden de telresultaten voor het eerst met behulp van zgn. stippenkaarten aan SOVON doorgegeven. Een stip op een soortenkaart geeft steeds één actief territorium weer. Op pagina 3 staat een voorbeeld van een dergelijke stippenkaart. In dit geval van de meerkoet.

De resultaten

Na twee relatief vogelrijke jaren kenmerkt 2009 zich door een terugloop zowel in aantal soorten als in aantallen vogels. Vergeleken met 2008 liep het aantal soorten terug van 54 naar 50 (- 7%). Het totaal aantal territoria was met 371 maar liefst 12.7 % lager dan het topjaar 2007.

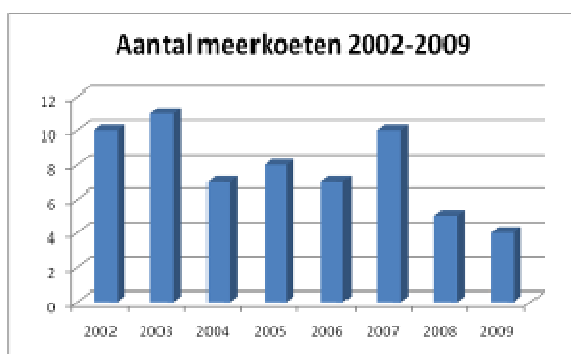
Zoals uit de grafieken hieronder blijkt lagen de aantallen vóór 2006 echter nog veel lager. Blijkbaar kan vooral het totaal aantal broedende vogels in de loop der jaren nogal schommelen.

Als we de resultaten van 2009 per soort bekijken valt een aantal zaken op:

- Enkele watervogelsoorten, zoals kraakeend (van 9 naar 4) en wilde eend (van 17 naar 10) scoorden relatief laag in 2009, al waren er voor hen eerder jaren met lage aantallen. De meerkoet echter geeft meer een beeld van een gestage achteruitgang. Van eertijds 10 tot 11 paar komt de soort nu niet verder dan 4 territoria (zie: stippenkaart meerkoet 2009).

Naar de oorzaak van de achteruitgang van deze soortgroep valt slechts te gissen. Mogelijk speelt bij de eenden verstoring een rol. Kraakeend en wilde eend broeden graag in de dichte ruigte in de buurt van de rivier waar relatief veel wandelaars (vaak met loslopende honden) komen. Bij de meerkoet gaat het vermoedelijk meer om het minder geschikt worden van het broedbiotoop. De lage waterstand van het Mollenwater in het droge en warme voorjaar zou een negatieve factor kunnen zijn. Normaal komen hier drie paar tot broeden. In 2009 was hier nog maar een territorium aantoonbaar.

stippenkaart meerkoet 2009

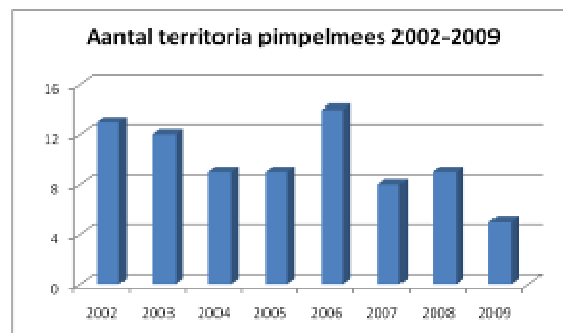
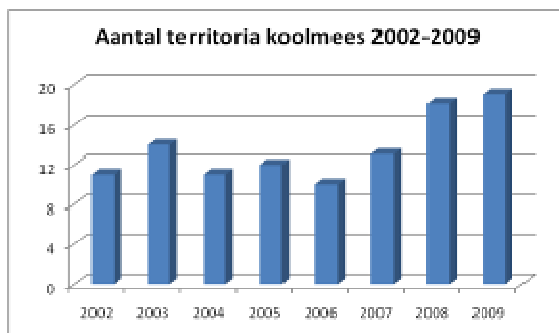
- Na enkele goede jaren (2005-2008: 2 à 3 paar) ontbreekt de nachtegaal in 2009 plotseling weer geheel. In hoeverre dit parallel loopt met de landelijke trend is (nog) niet bekend. Het voorkomen sinds 2005 volgde wel een landelijke tendens van een lichte stijging.

- Opnieuw broedde er een blauwe reiger binnen het BMP-plot. Het reigernest bevond zich op dezelfde omgevallen wilg als in 2007.

- Van de potentiële roofvogels hadden alleen buizerd en torenvalk een territorium. Het paartje torenvalk vloog op 17 april roepend rond de kast, maar kwam niet verder dan het leggen van 3 eieren. Daarna werd nog sporadisch (17 juni) een exemplaar gezien. Wat er mis is gegaan is niet bekend.

In hoeverre het verdwijnen van de groep tamme stadsduiven² rond de ingang van de langzaam-verkeertunnel bij de lage roofvogelstand een rol speelt is niet aantoonbaar.

- De ransuil kon niet definitief worden vastgesteld. Wellicht broedt hij nog wel buiten het telgebied. De bosuil kwam succesvol tot broeden in het Tunnelbos. Of hiermee de verdringing van de ransuil een feit is, zal in de komende jaren moeten blijken.
- De koude winterperiode in januari had blijkbaar weinig invloed op de standvogels. Een wintergevoelige soort als de winterkoning bleef in aantal vrijwel gelijk. Ook kon er opnieuw een ijsvogel-territorium worden aangetoond, zij het deze keer niet binnen de eigen BMP-plot³. Een langdurige vorstperiode later in de winter zou waarschijnlijk meer gevolgen hebben gehad. Overigens heeft de ijsvogel als geheel in de Hoeksche Waard wel een flinke stap terug moeten doen.
- Bosrietzanger en grasmus kwamen met respectievelijk 13 en 14 territoria hoger uit dan ooit. Beide broeden voornamelijk in het Mollenvlak, waar in het broedseizoen dankzij de explosieve groei van brandnetel en harig wilgenroosje relatief weinig wandelaars komen.
- De spreeuw lijkt als broedvogel voorgoed (?) verdwenen.
- Bij de twee meest voorkomende mezen in de Buitenzomerlanden lijkt iets bijzonders aan de hand. De trend van de koolmees is duidelijk opgaand en die van de pimpelmees tegengesteld. Terwijl de koolmees hoger dan ooit scoorde (19 paar), was het aantal territoria van de pimpelmees (5 paar) de laagste sinds het begin van de tellingen. *spreeuw*
De Buitenzomerlanden kent relatief veel jong bos. Zou het beperkte aanbod van broedholtes (de koolmees is dominant) hierbij een rol spelen?

Met een dichtheid van 1,5 territoria per ha. (2008: 1,6/ha.) was de winterkoning opnieuw de meest voorkomende soort in de Buitenzomerlanden. De zwartkop (van 1,1/ha. naar 1,2/ha.) verdrong de merel, die een relatief slecht jaar had, naar de derde plaats. Deze lijsterachtige ging van 1,2 territoria per ha. terug naar gemiddeld 1,0 territorium per ha.

De in het verslag van 2008 geconstateerde trend, waarbij de verhouding tussen het aantal zanglijsters en merels in het inventarisatieterrein langzaam maar zeker in het voordeel van de zanglijster verandert, heeft zich in 2009 voortgezet. De verhouding merels/zanglijsters was dit jaar: 63%/37%.

² Deze vaste groep stadsduiven (10 tot 20 paar) verdween eind 2008 plotseling op "onverklaarbare" wijze.

³ De waarneming van een luid roepend paar in het belendende Zomerlanden Gorzenbosch wijst op een broedgeval aldaar.

Losse waarnemingen

De inventarisatierondes leverden ook in 2009 weer een aantal losse waarnemingen op. Teldatum en/of gedrag waren echter niet voldoende voor het vaststellen van een territorium. Bijlage geeft een overzicht.

Minder welkome waarnemingen

Op 7 maart was er een ontmoeting met twee motorcrossers in het Tunnelbos. Op 13 maart werd een groot aantal quadsporen door het gehele terrein geconstateerd. De vraag is in hoeverre de toegang van dit soort voertuigen al dan niet verboden is. Dat het een flinke verstoring in de broedperiode teweeg brengt staat buiten kijf.

Andere dieren

Ook in 2009 werden tijdens de inventarisatierondes de zoogdieren weer genoteerd. Het konijn was opnieuw de meest voorkomende soort. De populatie in de Buitenzomerlanden is in het onderzoeksjaar met een gemiddelde van 5,1 exemplaren per telling tot een dieptepunt gezakt. Alleen in het startjaar 2002 lag dit cijfer met een gemiddelde van 4,5 nog lager. Vergeleken met het topjaar 2004 (33,5) ligt het aantal waarnemingen in 2009 maar liefst 87% lager! Het gaat dus niet goed met het konijn in de Buitenzomerlanden. Ook met de haas gaat het niet echt voorspoedig.

De oorzaak van de achteruitgang van deze zoogdiersoorten is onduidelijk. Wel valt op dat er net als in 2005 dode exemplaren van haas en konijn zijn gevonden. Mogelijk steekt een ziekte weer de kop op. Een speciale vermelding verdient de waarneming van een bever in de ochtendschemer van de zesde juni. Het dier zwom op zijn gemak in de oeverstrook van de Oude Maas aan de oostzijde van de tunnel in westelijke richting.

Tabel 4 Waarnemingen overige diersoorten BMP Buitenzomerlanden in 2009

Andere dieren		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Nr.		7/3	22/3	5/4	17/4	1/5	13/5	23/5	6/6	17/6	28/6	9/7
1	Konijn volwassen			2 (1†)	2		7	9	1	5	4	14
2	Konijn juveniel										2	10
3	Haas		1	1 (†)	1 (†)				2			2
4	Mol	3	2	1				1		1	2	2
5	Bever								1			

† = dood exemplaar

De zoogdiervoorwaarden gaan, evenals vorige jaren, via SOVON naar de landelijke Zoogdierversameling (voorheen VZZ).

Tot slot

De volgende personen leverden in 2009 een bijdrage aan de broedvogelinventarisaties van de Buitenzomerlanden: Joke Boerlage, Jaap Jan Leeuwenburgh, Els Marijs, Henk van Noordwijk, Erwin Reinstra, Sjoerd Reinstra, Eef van der Sluis, Freek Sturruus en Jan Uljee.

Piet Bronder nam de eindcontrole op zich. Arjan Leeuwenburgh en Martin Mollet waren betrokken via de roofvogelwerkgroep van het HWL.

Allen dank voor jullie inzet.

Kleine Zwanen in de Oosterse Bekade Gorzen

Gerard Ouweneel

Met Kleine Zwanen wordt onze streek bepaald niet verwend. Ieder najaar zijn er overtrekkers richting Zeeland. En soms blijven er een paar enkele dagen hangen, het meest families. Een uitzondering was winter 1988, toen wekenlang een contingent van maximaal 201 vogels pleisterde in de noordoosthoek van de Polder Oude Korendijk, net onder Piershil, waar zich een akker met gunstige voedselcondities bevond. Die groep, samen met maximaal 2000 Rietganzen en ook Kolganzen, had Rob Burgmans frontloge recht achter zijn huis. Maar verder was en is het in de Hoekse Waard mondjesmaat met Kleine Zwanen. Trouwens, vergeleken met de vroeger bepaald talrijke Rietgans, tegenwoordig met die soort eveneens. Maar dat is een ander verhaal.

Groot was de verrassing dat kort nadat Deltanatuur in november 2009 de Oosterse Bekade Gorzen (OBK) ten oosten van Numansdorp onder water zette, daar vrijwel direct Kleine Zwanen verschenen. Voor hen was er dan ook een welhaast perfect biotoop gecreëerd: een bak gelegen langs het Hollands Diep, zodanig onder water gezet dat ze al zwemmend met hun lange halzen gemakkelijk de bodem konden afgrazen. Op die vorige zomer braak gebleven bodem hadden zich toen allerlei kruiden ontwikkeld. Bovendien was er nog oogstgewas van zomer 2008 achtergebleven. Kleine Zwaandeskundige Wim Tijsen mailde mij erover:

‘Mooi, zwanen houden wel van dit soort plekkies. In de Nene Washes en Ouse Washes in Engeland hebben we dit zwanen ook zien doen bij een waterstand die dan net perfect voor ze is. Ook op een ruige akker die onder water was komen te staan. In de Nene Washes heeft de RSPB (Engelse zusterorganisatie van Vogelbescherming) een paar hectare aardappelen staan, speciaal voor de zwanen, in overleg met een plaatselijke boer. En ze hebben ook zo’n perceel met onkruiden tussen de stoppels. Als dan de waterstand in het omliggende gebied, wordt dat in de Nene gepompt. Ze houden van ‘grazen onder water’, vooral van kruidenrijk spul’.

Dus waren de Kleine Zwanen van de OBG op weg naar hun vertrouwde winterkwartieren in Engeland geweest en waren ze, onderweg, precies zo’n locatie tegengekomen als ze in de Washes gewend waren en daar blijven hangen? Wie weet? Trouwens, het is best mogelijk dat vanuit de OBK Kleine Zwanen ook elders zijn gaan foerageren. Toen in december 2009 bij De Klem langs de Groot Cromstrijense Dijk een perceel met bietenresten beschikbaar kwam, verschenen daarop naast verschillende soorten ganzen, ook een paar Kleine Zwanen. Wim Tijsen mailde daarover:

‘Leuk zo’n nieuwe ontwikkeling. Het zou mij niet verbazen als ze ’s nachts ook foerageren op de bieten, zeker bij volle maan. Uit de GPS-halsbanden bleek in Engeland dat ze midden in de nacht uit de waterbakken jumpden om op de akker ernaast te gaan foerageren en niet eens bij volle maan. Maar zo rond de middag verlaten de vogels heel vaak de bietenakker om even ‘uit te buiken’, te drinken en om een tukkie te doen. In Engeland zagen wij ook dat ze hun pootjes gingen wassen als ze op de zware klei hadden gelopen...’.

U ziet dat Wim Tijsen ‘zich een heel ‘kleine zwanenjargon’ heeft eigen gemaakt. Overigens, met al die fel brandende lichtbronnen rondom, is het tegenwoordig in de Hoeksche Waard het jaar rond iedere nacht volle maan. De ganzen hebben hun ritme aan die situatie aangepast.

Aantallen

Voorzitter Janus kwam zomer 2009 tot een speciale relatie met de OBG. Hij was het dan ook die mij eind-november aanraaide eens een kijkje te nemen. Normaal tel ik de OBG alleen ten behoeve van de watervogeltellingen eens in de vier weken, halverwege de maand. Op 14 november stonden de OBG nog droog en was er geen Kleine Zwaan te bekennen. Op 1 december telde ik 12 exemplaren. Nadien was het aantalverloop als volgt:

Datum	Aantal	Bijzonderheden
1 december 2009	16	Ook drie overkomende Wilde Zwanen
14 december 2009	101	W.v. 10 op Hollands Diep. Ook 12 Wilde Zwaan
17 december 2009	133	W.v. 8 juv. Ook 3 Zwarte Zwaan en 10+ Knobbels
24 december 2009	218	
31 december 2009	169	
1 januari 2010	127	Telling A. Verkerk
2 januari 2010	38	Ook 3 Wilde Zwaan en 10+ Knobbels.
7 januari 2010	80	Door tegenlicht niet alle op soort gedetermineerd
10 januari 2010	aanwezig	Horen roepen. OBG vrijwel dichtgevroren
15 januari 2010	22	Ook 2 Wilde Zwanen. OBG vrijwel dichtgevroren

Op 26 januari 2010 waren de OBK deels open met een beperkt aantal ganzen en eenden. Zwanen vermocht ik toen niet te ontdekken.

Omdat er op een aantal data ook Knobbelswanen en soms Wilde Zwanen zaten en de vogels veelal òf onder water ‘graasden, òf met kop en nek in de veren rustten, viel de soortbepaling van de rijen ‘sneeuwbergjes’ niet altijd mee, temeer omdat vrijwel steeds met tegenlicht moest worden gewerkt.. We zien nogal wat variatie in de aantallen. Na de vorstival van medio-december nam de concentratie opmerkelijk in omvang toe. Voorts verbleven nogal eens vogels op het Hollands-Diep, soms tot op de Hoogezandse Gorzen, verder naar het oosten. Dat kan te maken hebben met werkzaamheden in en rond de OBG. Of het vuurwerklawaai in het nabijgelegen Numansdorp ertoe bijdroeg dat vogels het veld ruimden, is natuurlijk gissen. Een feit is dat de onderwatervoorraad aan voedsel opraaakte, hetgeen ook bleek dat de zwanen steeds dicht bij de scheidingsdijk met de achterliggende Torensteepolder kwamen foerageren. Jammer genoeg wijst veel erop dat de Kleine Zwanen en trouwens de menigte aan eenden waaronder Pijlstaarten en op 14 december een Casarca een eenmalig fenomeen zal blijken te zijn. De vogels waren afgekomen op de zich onder water bevindende achtergebleven begroeiing. En die zal zich niet opnieuw ontwikkelen. Overigens laat de gang van zaken op de OBK ons zien dat door een gebied ’s winters onder water te zetten, het niet zo moeilijk is om een gunstig overwinteringsbiotoop voor Kleine Zwanen te creëren. In Engeland doet men dat reeds een paar decennia met verbluffende resultaten. Zou het voor Deltanatuur geen goed idee zijn om in die richting eens te gaan experimenteren?

We kunnen anno 2010 best in ons sas zijn bij het waarnemen van Kleine Zwanen. Na een reeks broedseizoenen met ondermaats succes, schat Wim Tijssen in dat de wereldpopulatie is geslonken naar een aantal van tussen de 14 en 15.000 individuen, tegen nog 21.500 stuks in februari 2005 (Jan Beekman). Tot voor kort overwinterden nagenoeg alle Kleine Zwanen rond de Noordzee. Maar uit onderzoek is gebleken dat de laatste jaren steeds meer Kleine Zwanen in Oost-Europa blijven hangen en dat de vogels die toch naar de Noordzeelanden komen, dat steeds later in het seizoen doen. Maar het ziet ernaar uit dat als gevolg van het stevige winterweer in heel Europa, deze trend in ieder geval tijdens winter 2009-2010 niet doorzette.

Resultaten van de roofvogelinventarisatie 2009

Een vreemde 'eend' in de bijt....

Martin Mollet

De hierboven genoemde vreemde 'eend' was de Amerikaanse torenvalk (foto rechts, ontdekt door Els Marijs) die in september een tijdje in de omgeving van de Noord Kavelsedijk "rondhing". Het bleek een vrouwtje te zijn dat, zoals was te verwachten, een gesloten voetring om had en dus een ontsnapte kooivogel of valkeniersvogel was. Ze joeg er op grote insecten (libellen) en veldmuisjes en eigenlijk op van alles wat bewoog want ze ving ook een vergeeld blaadje, zoals op de foto hiernaast. Amerikaanse torenvalken zijn wat kleiner dan "onze" torenvalken en hebben een wat donkerdere tekening en twee in plaats van één donkere verticale streep op hun kop. Zoals hun naam al doet vermoeden komen ze voor in grote delen van Noord en Zuid Amerika. De valk is al een tijdje niet meer gesignaleerd: in Amerika trekken de noordelijke exemplaren zuidwaarts misschien is dat hier ook het geval ?

Onze torenvalk: Lengte: 31-37cm, spanwijdte 68-78cm, gewicht: 150-290gr

Amerikaanse torenvalk: Lengte: 22-27cm, spanwijdte: 52-61cm, gewicht: 97-150 gr

Overall was 2009 een minder goed jaar waarbij de havik er negatief uitspringt en de boomvalk gelukkig positief. Voor deze beschouwing is alleen naar de bevindingen van Oostelijk Hoeksche Waard gekeken omdat daar de onderzoeksinspanning redelijk constant is. Daardoor laten de getallen zich beter vergelijken. De gegevens van west vindt u in de tweede tabel.

2009 leverde heel wat minder **Buizerd** broedparen op, deels omdat enkele klassieke territoria onbezet bleken maar zeker ook omdat de Ambachts Heerlijkheid niet op roofvogels is geïnventariseerd. Het percentage succesvolle nesten bleef ongeveer gelijk (2009:63% 2008: 66%) en het aantal geconstateerde mislukkingen ook (14%) maar omdat de nesten dit jaar iets succesvoller waren (2,1 jongen per geslaagd nest versus 1,8 in 2008) leverde dit broedseizoen toch nog 49 jongen op. 2 broedsels mislukten omdat het in de nacht van 25 op 26 mei fiks stormde waardoor er 2 nesten uit de boom waaiden. In ieder geval één daarvan had minimaal één jong dat dan ook de volgende ochtend dood onder de nestboom is gevonden.

Jonge buizerd, 12 juli 2009

Voor de **Havik** stelden we in de oostelijke helft van de Hoeksche Waard 6 territoria vast waarbij er maar 4 nesten zijn gevonden. Daarvan waren er helaas maar 2 succesvol met allebei maar 2 jongen, in totaal dus 4. In West en Tiengemeten werden maar liefst 6 nesten gevonden waarbij er zelfs 5 lukten: samen goed voor 8 jongen. Alles bij elkaar dus 12 jongen tegenover 21 vorig jaar, ook voor de havik was het dus geen bijzonder succesvol jaar.

Voor de **Sperwer** was het een redelijk gemiddeld jaar: 3,5 jong per geslaagd nest is hier zeker niet slecht (maar ook weer minder dan vorig jaar). Het enige opmerkelijke was dat bij de tennisbaan van Mijnsheerland een jonge sperwer is gevonden die naar de "Vogelopvang Karel Schot" is gebracht. Tegen de tijd dat we het nest hadden gevonden bleek het nest nog 2 niet uitgekomen eieren en wat prooiersten te bevatten. Het leek erop dat het nest recent nog gebruikt was, maar omdat niet zeker was

dat er nog jongen in de buurt rondhingen is er besloten om het jong terug te brengen naar de vogelopvang. Hij (het was een mannetje) is pas los gelaten toen het volledig zelfstandig was.

De **Torenvalken** hadden ook al geen topjaar. Dat er minder paren zouden gaan broedden dan de 26 paar van vorig jaar was te verwachten: het ongekend hoge aantal broedparen van 2008 was ongetwijfeld veroorzaakt door de nieuwe aanwas van het extreem goede jaar 2007. Dit jaar begonnen toch nog aardig wat paartjes een nest en de geslaagde nesten brachten gemiddeld 4.0 jongen groot en dat is toch weer beter dan de 2,9 van vorig jaar.

Het weer was de **Boomvalken** dit jaar gelukkig beter gezind: het regende nog wel een aantal keren stevig maar geen hele dagen meer achter elkaar, zoals vorig jaar. Dit zorgde er (mede) voor dat er bij 4 nesten succesvol jongen uitvlogen. Bij één nest vlogen er zelfs 3 jongen uit, wat resulteerde in een totaal van 8 jongen. Bij 2 nesten waren de pas uitgevlogen jongen nog even te bewonderen aan de voet van de hoogspanningsmast waarin ze waren geboren. Wat een prachtige beesten zijn die jonge boomvalken toch !

Recent uitgevlogen Boomvalk, 9 augustus 2009

De **Slechtvalken** zorgden dit jaar voor wat zenuwachtig geschuifel onder de waarnemers. Bij het paar van de Haringvlietbrug vliegen de jongen altijd rond de 2e of 3e week van mei uit. Helaas, niet dit jaar. En juist toen er werd aangenomen dat de broedpoging van dit jaar was mislukt werd er, pas op 22 juni, toch nog een jong gezien ! Dit kan een aanwijzing zijn dat één (of beide) van de oudervogels is vervangen door een andere.

Nog meer **Slechtvalk** spanning ontstond nabij Nieuw-Beijerland, daar was vorig jaar al een paartje slechtvalken gesignaleerd. Dit jaar leek het er sterk op dat daar een broedpoging is geweest, helaas mislukt, maar toch! Misschien volgend jaar meer geluk?

De cijfers voor 2009:

Van niet alle nesten is precies bekend of ze zijn geslaagd of mislukt. Daardoor is het mogelijk dat er bijvoorbeeld 10 broedpogingen zijn met 5 geslaagde en 2 mislukte pogingen. Van de overige 3 broedpogingen is dus niet (met zekerheid) bekend hoe het is afgelopen.

Oost 2009 (2008 tussen haakjes)	Actieve Territoria	Succesvolle Paren	Mislukt	Aantal Jongen	Gem. Aantal Jongen
Buizerd	36 (48)	23 (32)	5 (7)	49 (59)	2,1 (1,8)
Havik	6 (6)	2 (6)	2 (-)	4 (13)	2,0 (2,2)
Sperwer	8 (9)	6 (7)	1 (-)	21 (29)	3,5 (4,1)
Boomvalk	6 (6)	4 (2)	1 (1)	8 (4)	2,0 (2,0)
Torenvalk	16 (26)	8 (17)	3 (8)	29 (47)	4,0 (2,9)
Slechtvalk	1 (1)	1 (1)	- (-)	2 (4)	- (-)
Totaal	73 (97)	44 (65)	12 (16)	113 (156)	-

West + TG 2009 (2008 tussen haakjes)	Actieve Territoria	Succesvolle Paren	Mislukt	Aantal Jongen	Gem. Aantal Jongen
Buizerd	18 (17)	9 (6)	3 (1)	12 (15)	1,3 (1,9)
Havik	6 (4)	5 (3)	1 (-)	8 (8)	1,6 (2,0)
Sperwer	4 (6)	3 (4)	-2	5 (9)	1,7 (2,2)
Boomvalk	1 (-)	1 (-)	- (-)	2 (-)	2,0 (2,0)
Torenvalk	4 (13)	4 (13)	- (-)	11 (42)	2,8 (3,2)
Slechtvalk	1 (-)	- (-)	1 (-)	- (-)	- (-)
Totaal	36 (40)	22 (26)	9 (3)	38 (74)	-

Hierbij wil ik de volgende personen **hartelijk bedanken** voor hun hulp:

Han Benard, Martin Benard, Rob Burgmans, Peter van Geneijgen (WSN), Anton Giljan(NM), Bertus v/d Graaf(E-ON), Ad Groeneveld, Paul Groeneweg, Michel Hitzerd, Dick van Houwelingen, Gert Huyzers, Pleun Klein, Jacqueline Kok, Menno Korbijn, Arjan & Leone Leeuwenburgh, Jaap-Jan Leeuwenburgh, Arie en Leen vd Linden, Els Marijs, Ruud Polderman, Teun Schoemaker, Norman van Swelm / Vogelringstation Voorne, Ronald in't Veld (SBB), Janus Verkerk, Henk Visser, Mariska v/d Vlugt, de dierenambulance, Vogelklas Karel Schot en de terreineigenaren.

Verslag Delta-excursie 2 januari 2010: een dag met veel IJS

Martin Benard

De traditionele Nieuwjaarsexcursie door de noordelijke Delta trekt de laatste jaren steeds minder deelnemers. Jammer, want dit gezamenlijke sociale vogeluitje is gezellig en goed voor de onderlinge contacten. En bovendien vaak een goede start van het vogeljaar. Dat bleek ook weer op 2 januari 2010. Een fraaie zaterdagmorgen, half bewolkt en weinig wind, brengt een tiental vogelaars samen bij het NLC. Er wordt besloten de oostelijke polders van Flakkee over te slaan en te beginnen bij Stellendam, om nog in de morgen tijdens laag water langs de Brouwersdam te kunnen zijn. Nog maar net bij de buitenhaven rond gekeken concludeert Janus al dat het een goed besluit is geweest de excursie door te laten gaan. Er was namelijk eerst wat twijfel vanwege de sneeuwval. Het zachte licht op een pak sneeuw van ruim 10 centimeter tovert echter een prachtig landschap voor onze ogen. En met de vogels zou het ook goed komen. Een mooie startlijstje verschijnt in de logboekjes. De tweede stop is de Kwade Hoek, alwaar nabij de parkeerplaats eerst vier Houtsnippen worden opgeschreven. Vanaf het uitzichtpunt wordt alweer de derde Slechtvalk van de morgen gezien. Het is spannend wat er allemaal overvliegt, niet alles wordt herkend. Was Menno er maar bij... Het strand lonkt met mooie soorten als Strandleeuwerik, Sneeuwgorz of Frater. Dat vergt echter een stevige wandeling door het dikke sneeuwpak. Maar als we horen dat er inderdaad Sneeuw- en IJsgorzen aanwezig zijn wordt de knoop doorgehakt: er op af! Janus offert zich op door met Gerda de polder Oude Oosthoek te gaan verkennen, de rest gaat op pad. Het prachtige sneeuwdek brengt Ronald meermaals tot de verzuchting dat hij dit toch echt te vaak mist. Na al een tweetal IJsgorzen met de enigszins rinkelende roep over te hebben zien vliegen, brengt onze speurtocht langs de duinrand ons uiteindelijk bij een gemengde groep met voornamelijk Veldleeuweriken, Rietgorzen en Graspiepers, maar ook met Sneeuwgorz en IJsgors. Het gekreun achter de telescopen geeft aan hoeveel het aanschouwen van deze (voor sommigen nieuwe) soorten teweeg brengt. Vogels met IJS in de namen hebben iets extra's, zoveel is wel duidelijk. Na het uitgebreide genieten blijkt dat we behoorlijk zijn weggedwaald van de parkeerplaats, want daar komen we pas na een dik half uur door de hoge sneeuw ploeteren verhit weer aan. Janus heeft ondertussen zijn opoffering beloofd gezien met een juveniele Grote Burgemeester en een Goudvink. De vraag rijst wie het beste af was. Hoe dan ook: de laagwater planning ligt in duigen. Maar niemand die daarom maalt.

Na een goede kop soep in De Gouden Leeuw gaat het op de Brouwersdam aan. Op het noordelijke deel noteren we alvast soorten als Kuifduiker en Oeverpieper. Iets verderop dient zich, niet ver op zee, een fraaie IJsvogel aan. Opnieuw een vogel met IJS in de naam in het vizier, weer volop genieten. Ook deze heeft een ieder op het gemak bekeken voordat de vogel met een wijde boog wegvliegt naar de Grevelingen. Nog maar nauwelijks bekomen zwemt aan de zuidkant van de duintjes een mannetje IJsvogel dicht onder de kant. Voor niemand nieuw, voor iedereen weer een hoogtepunt: wat een plaatje! De derde IJS soort! Door de hoge waterstand is de Spuisluis dicht, zodat daar verder weinig te zien is. We hebben al gehoord: we mogen de Schelphoek vandaag niet overslaan. Nauwelijks het gebied in gereden zien we in een slootje een IJsvogel en een Parelduiker in één beeld, beslist niet alledaags. Opnieuw genieten. De IJsvogel is misschien wel de meest voor de hand liggende soort met IJS in de naam tijdens een rondje Noordelijke Delta, maar niemand die er achteloos aan voorbij kan rijden. We hebben nu een kwartet IJS-vogels, niet verkeerd. Na een ommetje door de Koudekerkse Inlaag, waar een Waterral ons tevergeefs te snel af probeert te zijn, posteren we ons langs een stopperveld in afwachting van het sluitstuk. En dat komt er zoals ons beloofd is: een drietal Velduil geeft een vliegshow ten besten, voor ons allen de zoveelste fantastische ervaring van de dag. Met veel voldoening zien we met elkaar terug op een prachtige excursie met veel mooie soorten. Mijn lijstje van de dag telt 83 soorten. Ik mis ondermeer nog Havik, Smelleken, Roodkeelduiker en nog enkele andere soorten, naast de eerder genoemde Grote Burgemeester en Goudvink. Ieders lijstje zal wel net even anders zijn, maar ziet er hoe dan ook goed uit, met vele mooie soorten. Hopelijk brengt dit overzicht het verlangen bij een aantal mensen terug om weer gezamenlijk op pad te gaan op de eerste zaterdag van het nieuwe jaar. Net als 'vroeger', toen we wel met drie groepen van drie of vier auto's op pad gingen. Het is zeker de moeite waard deze traditie in ere te houden.

Gebeurd in het veld

Bijna eerste Raaf in de Hoeksche Waard

Janus Verkerk

Een doodgereden haas laat ik zelden liggen. Meestal is het weiland naast ons huis de eindbestemming. Natuurlijk met het doel een fraaie roofvogel te verleiden. Hetgeen vrijwel altijd lukt. Maar net na de kerstdagen posteerde zich een opvallend grote kraaiachtige op mijn uitgelegde Haas. Maar zo'n vogel alleen, zonder referentie qua grootte, zorgde voor de nodige kopzorg. Raaf of toch Zwarte kraai? Lastiger dan je denkt. Tot er plotseling een Buizerd naast de vogel plaatsnam. Dan krijgt het begrip "grootte" ineens betekenis en ging ik de vogel met veel meer belangstelling bekijken. Door het gras sleepte de vogel iets ondefinieerbaars aan zijn poten mee. Ik kwam er niet achter wat. In een korte vlucht meende ik de wigvormige staart te zien. Toen ik later de zo kenmerkende roep van de Raaf hoorde wist ik het zeker. Hier zit de eerste voor de Hoeksche Waard. Altijd leuk. Nu nog bevestiging. Mijn Strijense vogelmaats waren werken en ik besloot Arie en Leen van der Linden te bellen. Die een kwartiertje later arriveerden. maar geen Raaf meer te zien. Of toch, in de verte boven een belendend spruitenveld zagen we de vogel verdwijnen. Terwijl we zo aandachtig stonden te kijken stopte een auto. Hebben jullie soms een Raaf gezien?? Huh?

Ja, die is vermist sedert begin december en de eigenaar heeft een oproep geplaatst op marktplaats. Ik zag de vogel deze week aan de Waleweg maar kreeg hem niet te pakken. Zij heeft veters aan de poten. De eigenaar heb ik gebeld en die is vandaag ook op zoek in deze buurt. Terloops toonde de man ook nog een Woestijnbuizerd achter in zijn auto met eenzelfde soort veters als de Raaf zou hebben. We waren met stomheid geslagen. Maar alle informatie die we kregen bleek te kloppen.

's Avonds heb ik de bewuste oproep op marktplaats opgezocht. De eigenaar had diezelfde middag zijn Raaf in het Oudeland teruggevonden en deze met voer verleid om op zijn arm plaats te nemen. De vogel was begin december tijdens een valpartij van zijn baas zo geschrokken dat ze er vandoor was gegaan. De uit Tholen afkomstige eigenaar heeft het plan er een man Raaf bij te zoeken en de "offspring" uit te gaan zetten bij het Rammegors. Ik werd er niet zo vrolijk van. Temeer omdat de eerste Raaf voor de Hoeksche Waard hiermede nog geen feit bleek. Maar ik kijk met toenemende belangstelling naar mijn uitgelegde Haas. En verwonder me wederom hoe internet dit soort informatiestromen bij elkaar brengt.

Nieuw meetnet: Slaapplaatsen

Jan-Willem Vergeer, regiocoördinator slaapplaatsen Zuid-Holland

Deze winter gaan we van start met een project waar we bij SOVON al een tijdje mee bezig waren: een Meetnet Slaapplaatsen. Vogels worden in Nederland behoorlijk intensief gemonitord, maar slaapplaatsen vormden hierop nog vaak een uitzondering. We willen nu beginnen om de belangrijkste slaapplaatsen in Nederland in kaart te gaan brengen. Het Meetnet Slaapplaatsen zal zich in Zuid-Holland voorlopig gaan richten op tellingen van ganzen, zwanen, Aalscholver, Grote Zilverreiger, Grutto en Wulp in de Natura 2000 gebieden. Ook tellers die buiten deze gebieden willen tellen zijn van harte welkom. Lees de rest van het bericht op www.sovon.nl

Op de Landelijke Dag in Nijmegen (november jl., red.) kun je bij de projectenstand van SOVON informatie krijgen over deze telling. Ook kun je daar zien hoe de invoer gaat en hoe je bijvoorbeeld een telgebied kunt claimen.

Bijzondere vogelsoorten Hoekse Waard 2009

Menno Korbijn

Maken we voor 2009 een jaarlijst op voor de gehele Hoekse Waard (inclusief Tiengemeten) dan komen we uit op 201 soorten waarvan hieronder een zo compleet mogelijk overzicht van de opvallendste waarnemingen.

Vorig jaar nog een verassing, inmiddels al een klein beetje vaste gast op Tiengemeten is de Geoorde Fuut, vaak goed te zien vanaf de vliedberg.(div. wrnmrs) Het is leuk om de komende jaren te volgen of het een pionier is van het nieuwe gebied en op den duur weer zal verdwijnen of dat de soort zich blijvend zal vestigen.

In het begin van het jaar was er sinds jaren weer sprake van een echte winter en dit leverde meer roerdompwaarnemingen op dan gebruikelijk op, o.a. 13/2 1 ex. Groot Koninkrijk (AvL, LvL), 15/2 1 ex. Grote Gat (RtH) en 23/2 een Roerdomp langs de Middelste Kruisweg (JKi). Daarnaast nog meldingen vanaf de Esseplaat, Oudeland Noord en het Hogezaandse Gors.

Grote Zilverreigers worden zo langzamerhand pas bijzonder als er meer dan 25 tegelijk worden gezien, het hoogste aantal werd dit jaar gemeld op Tiengemeten tijdens de oktobertelling 96 stuks (RBU/AGi).

Een Zwarte Ibis vloog op 9/10 over de telpost Zuidpunt HW (MKo). Dit jaar weer eens wat Wilde Zwanen in ons werkkerrein. Ongetwijfeld op de vlucht voor het winterweer waarmee we het jaar eindigden dook een familiegroepje vanaf 24/12 op in polder Bonaventura op oogstresten (DvH). De Dwergganzen van het Oudeland waren ook dit jaar weer present met in de periode jan.- mrt. het hoogste aantal van 40 ex. op 15 januari. Daarna werden er in wisselende aantallen (4 - 32 ex.) tot op 8 maart waargenomen. In de periode okt.-dec. verscheen de eerste groep van 22 Dwergganzen op 7 oktober en op 5 december werd het hoogste aantal van 75 gezien (AvL/LvL). Omdat de Dwergganzen dit najaar veel jongen hadden zaten ze meer verspreid dan anders en was het vaak flink zoekwerk om ze allemaal te vinden.

Ook dit jaar weer Roodhalsganzen in de bekende bolwerken zoals het Oudeland en de Korendijkse Slikken en waarnemingen in het Groot Koninkrijk met zelfs 2 ex. op 19/2 (AvL/LvL). Een mannetje Krooneend die ontdekt werd tijdens een excursie van VWG Den Haag op 8 februari verbleef t/m 26/4 in de APL-polder.

Drie voorjaarswaarnemingen van Zwarte Wouwen dit jaar, waarbij opvallend is dat ze alle 3 tussen 20 en 30 mei gezien zijn, op 20/5 1 ex. overvliegend Groot Koninkrijk (MKo), 27/5 overtrekkend Middelsluise Dijk WZ (HBe) en op 29/5 werd bijzonder mooi een jagende Zwarte Wouw gezien in het Oudeland van Strijen die ook nog eens op de foto gezet kon worden (MMo/RVe). Zie ook de foto's op roofvogels-hw.nl.

Rode Wouwen worden altijd wat meer verspreid door het jaar waargenomen zo werd de eerste van 2009 gezien op 21/2 in de Westerse Polder (RtH) en de laatste 23/11 in polder Bonaventura (JVe). Verder werd de soort naar verhouding veel gezien langs de zuidkant van de Hoekse Waard op 21 en 22 oktober toen er met oostenwind nogal wat Rode Wouwen door Nederland doortrokken. Een daarvan werd precies gezien toen er door TV Rijnmond opnames gemaakt werden in de APL-polder (GOu).

Altijd spectaculair is een ontmoeting met een Grauwe Kiekendief, op 24 mei trokken er 2 vrouwtjes door via de Korendijkse Slikken waarvan er een met wingtags (GHu).

Een mannetje van de Grauwe Kiekendief vloog rond in polder Oud Beijerland op 1 juli in de buurt van de 1^e en 2^e Kruisweg (MPr).

De eerste Zeearend van 2009 werd waargenomen op 10 januari op de Ventjagersplaten (RBU). Al vroeg in de nazomer (12/8) verscheen er een zeearend op het Hogezaand. In de loop van de herfst en winter kwamen er meer Zeearenden bij en omdat het geringde vogels zijn was vast te stellen dat er minstens 3 verschillende Zeearenden hier verbleven waarvan er 2 als jong geboren zijn in de Oostvaardersplassen. Regelmatig werden dezelfde(?) Zeearenden gezien op de Korendijkse Slikken en de Ventjagersplaten.

Onverwacht op 26 april zat er een onvolwassen Kraanvogel in Polder Klein Zuid Beijerland, een buitenkansje om eens een kraanvogel aan de grond te zien in de Hoekse Waard dat mede door elkaar te waarschuwen door veel mensen benut werd (JvdM). De gouden tip om eindelijk eens Kwartels te zien kwam van Gert die op 4 augustus twee Kwartels zag opvliegen voor een combine uit in polder

Oude Korendijk bij Goudswaard. In totaal 6 meldingen dit jaar van deze geheimzinnige vogel, wat toch wel als mager beschouwd kan worden.

Steltkluten waren weer aanwezig na half april in het Oudeland en op Tiengemeten, met maximaal 6 ex. op Tiengemeten op 19/5 (vwg HW-oost).

De absolute klapper van 2009 was zonder twijfel de Steppevorkstaartplevier van het Oudeland van Strijen die op 29/10 door Arie en Leen ontdekt werd tijdens het zoeken naar Dwergganzen. In eerste instantie leek het om een doervliegende vogel te gaan, totdat op waarneming.nl de zaterdag daarop (31 okt.) een melding kwam (met foto) of dit wellicht een Steppevorkstaartplevier was. Hoewel het geen wereldfoto was, werd wel duidelijk dat het weleens dezelfde vogel kon zijn als op 29/10. Dit nieuws sijpelde pas langzaam op zondag door zodat de maandag erop (2/11) pas gericht gezocht werd en met succes!!

Maar weten dat de Steppevorkstaartplevier in het Oudeland zit, bleek wel iets anders dan hem echt te zien krijgen. Deze zeldzaamheid verplaatste zich door het hele Oudeland en bij voorkeur in het gezelschap van minstens 5000 Kieviten, zodat er flink wat zoekwerk verricht moest worden en op sommige dagen werd de vogel maar kort gezien en vaak met tussenpozen van enkele uren.

Vooraf 7 en 8 november was het ongekend druk met vogelaars in het Oudeland en uiteindelijk werd het fraaie beestje voor het laatst gezien op 20 november.

Temmincks Strandlopers zijn het makkelijkst te vinden in het voorjaar en werden een aantal maal gezien in het plasje bij de Ruitersdijk, op 11 mei 5 vogels (HWe) en op 21 mei waren er 2 (ERe).

Houtsnippen werden tijdens de vorstperiode in januari door heel de Hoekse Waard heen vaker waargenomen dan anders en vaak ook op onverwachte plekken (jan. 2009 15 meldingen).

Een Kleinste Jager op 5/9 was een van de meest onverwachtse doortrekkers op de telpost ooit (HBe/MKo). Reuzensterms werden gezien op het Hogezaandse Gors 6/9 1 ex. (GOu) en 2 vogels op Tiengemeten 14/9 (MKo). De omgeving van Tiengemeten leverde ook de meeste dwergstermwaarnemingen op, verder oostelijk de Hoekse Waard in werd de soort maar 1 keer waargenomen in de APL polder op 19/5 (AvL/LvL).

Hoewel Zwarte Sterns normaal gesproken al een leuke soort zijn in de Hoekse Waard werd ook dit jaar weer een van zijn zeldzamere neefjes gezien. Op 13 mei vlogen er 4 Witwangsterms rond tussen Zwarte Sterns in de APL-polder. Tot en met 16 mei waren er nog 3 aanwezig en op 20 mei werd er voor het laatst een gezien.

Velduilen werden in het Oudeland gezien op 12 april, overtrekkend (HWe), en op 3/11 door mensen die naar de Steppevorkstaartplevier aan het zoeken waren (via waarneming.nl).

Ijsvogels waren dit jaar naar ieders beleving duidelijk minder aanwezig dan voorgaande jaren, maar toch nog 28 op individu uitgesplitste meldingen verspreid over de Hoekse Waard.

In totaal werden dit jaar 4 keer Draaihalzen gezien in de Hoekse waard, de 1^e werd gezien in een tuin in Maasdam (mevr. Dijkers) op 20 april, 6 dagen later werd een Draaihals opgemerkt bij de monding van de Schuringse Haven (JVe) en de laatste voorjaarswaarneming werd op 7 mei gedaan in het Nieuwe Poldertje bij Groot Koninkrijk (Avl, LvL). In de nazomer was er weer een tuinwaarneming langs de Nieuw Piershilse weg (2/9 MPr, foto: Han Benard).

Boomleeuweriken worden in de Hoekse Waard zelden aan de grond waargenomen, daarom was een groep van meer dan 80 ex. in de ABH begin oktober vermeldenswaard (JVe).

Een nieuwe Hoekse Waardsoort werd in de vorm van een Strandleeuwerik gezien in het Oudeland op 6/11 (PWo).

Grote Gele Kwikstaarten worden de laatste jaren duidelijk meer waargenomen, voornamelijk winterwaarnemingen uit Goudswaard, Nieuw Beijerland en s'Gravendeel.

Cetti's Zangers bleken winterharder dan we dachten. De winter van 2008/2009 was eigenlijk de eerste serieuze test sinds het weer opnieuw verschijnen van de soort in 2005. Deze als kwetsbaar voor streng winterweer te boek staande vogel werd in 2009 toch volop gehoord in Groot Koninkrijk, Korendijkse Slikken, Tiengemeten en de omgeving van de Esseplaat.

Het zal spannend worden of de vogels de afgelopen sneeuwrijke winter hebben overleefd.

Zoals bekend verdween de hele Cetti's Zanger populatie in de nog veel sneeuwrijkere winter van 78/79 uit Nederland om daarna 25 jaar later pas weer terug te keren. Een mooie groep van 30 Baardmannetjes deden de Korendijkse Slikken aan op 7 maart (PGr).

Boomklevers beginnen steeds meer vaste voet aan de grond te krijgen, vanaf 4 januari tot 5 april waren op de Esseplaat steeds roepende boomklevers aanwezig om daarna spoorloos te verdwijnen. Bij het Hof van Moerkerken werd het eerste broedgeval voor de Hoekse Waard vastgesteld. Op 19/11 werd op de Esseplaat wederom een boomklever gehoord (DvH).

De Korendijkse slikken blijven aantrekkelijk voor Klapeksters, op 13/12 was hier 1 klapekster aanwezig (GHu). Wie in de Hoekse Waard Roeken wil zien moet eigenlijk gewoon naar Nieuw Beijerland gaan, eind december zijn hier grote groepen aanwezig (HBe).

Appelvinken werden o.a. gezien in s'Gravendeel op 1/2 (AvL, LvL), half april bij de lichtopstand van Strijensas (ALe), op 13/5 3 ex. op de Esseplaat (MKo) en weer bij het griendje van de lichtopstand nu 2 vogels op 31/5 (MKo).

Een Europese Kanarie vloog op 3 april over Numansdorp (MKo), daarnaast nog waarnemingen op de telpost in oktober. Voor het eerst sinds jaren weer Fraters: een groep van 50 vogels werd gezien op 4 januari in de APL polder (MKo). Kort hierop een groep van 10 in polder Klein Zuid Beijerland (FvG/RPo) op 10 januari. Het hoogste aantal kwam van Tiengemeten hier werd op 19 oktober een groep van 200 fraters gezien (RBU/AGi).

Een Grauwe Gors, de eerste sinds het opzetten van dit project, zat op 5 april op een struikje bij de Buisleidingstraat. De vogel was net op tijd want het struikje was een week later met de werkzaamheden hier gerooid (MKo).

IJsgorzen werden alleen op Tiengemeten gevonden, op 12 januari 1 ex. (RBU) en 3 ex. werden gezien op 15/12 (RBU).

Hierbij wil ik iedereen hartelijk bedanken voor het melden van waarnemingen op welke manier dan ook.

Recreatieschappen?

Gerard Ouweneel

In september jl. verschenen in één week twee rapporten over de stand van zaken bij de Nederlandse natuur. Het Planbureau voor de leefomgeving (PBL) kwam voor het voetlicht met de Milieubalans 2009 en Natuurbalans 2009. Van de inhoud zult u niet paf staan: het kabinet haalt op geen stukken de voor 2020 gestelde doelen en met de natuur en het milieu, in het bijzonder de biodiversiteit, gaat het steeds beroerder: de Rode Lijsten van bedreigde soorten groeien.

Van het rapport 'Ruimte in het bos' waarmee een Commissie Evaluatie Staatsbosbeheer (CES) op de proppen kwam, stond iedere natuurbeschermers wèl paf. 'Staatsbosbeheer moet bossen aantrekkelijker maken voor recreanten en zich niet uitsluitend richten op het beschermen van dieren en planten', orakelde dit rapport. En verder zwatelde de Commissie over aandacht geven aan bewegingsnatuur en gebruiksbossen zoals speelbossen voor jongeren ... let wel, dit onder de vlag van natuurbescherming. Weliswaar is er ook de aansporing dat boswachters zich vaker moeten laten zien om te letten op honden, geluidsoverlast, vandalisme en op afval, maar aangenomen wordt dat 'als biodiversiteit te technocratisch benaderd wordt, dit extra maatschappelijke weerstanden zal opleveren!' Bent u daar nog?

Men hoeft niet over een groot denkvermogen te beschikken om in te zien dat de rapporten van PBL op gespannen voet staan met hetgeen waarop CES de natuurbeschermers onthaalt. Nu gaapt er in deze natie een diepe kloof tussen aan papier toevertrouwde doelstellingen en werkelijke resultaten. Bij de Haagse rapportenmachinerie beschouwt men de overhandiging van het eerste exemplaar van een nota aan een bewindsman of – vrouw als eindresultaat, waarbij het aantal benodigde manuren om tot dat eindresultaat te komen, bij voorbaat bepalend is voor de kwaliteit van de inhoud van het boekwerk. De overhandigingceremonie wordt door de TV vastgelegd, waarbij dan de geruststellende woorden te beluisteren vallen 'Dank u wel, we zullen het bestuderen'. Het publiek wordt dan dus in de waan gebracht dat de autoriteiten kennis gaan nemen van wat er nu weer mis is en dat deze aan de slag gaan voor een oplossing... kiezers, ga maar rustig door met vegeteren. De praktijk is echter meestal dat de overhandiging van het rapport tegelijkertijd de behandeling betekent!

Wat kunnen natuur- en vogelbeschermers doen om te voorkomen dat terreinbeherende organisaties verworden tot recreatieschappen? En hoe te handelen om de moed erin te houden bij de meestal nog uit het goede hout gesneden veldmensen die, bij opvolging van het CES-advies, een omscholing tot speeltuinbewaker staat te wachten, om zich alsdan bezig te kunnen gaan houden met knuffelmuren, scharrelweiden, opleukkramen en kieteltuinen. Aan de bel trekken bij Vogelbescherming Nederland, die zichzelf de mantel om de schouders wierp van pleitbezorger voor vogels? Dat kan. Echter, de vereniging is voor de wezenlijke bescherming afhankelijk van de terreinbeheerders, ergo van de clubs aan wie ze een kleine twintig jaar geleden de eigen reservaten overdroeg. Nu die organisaties de gemakkelijke, brede met subsidies geplaveide weg inslaan van 'recreatie welkom', zal Zeist zich best achter de oren krabben. Toegegeven, de kop in het zand steken doet Vogelbescherming niet. In het rapport over de stand van zaken bij de Nederlandse wetlands, wordt 'recreatie' onomwonden als bedreiging nummer 1 aan de kaak gesteld. En de in opdracht van Zeist door Bureau Waardenburg samengestelde 245 pagina's tellende nota 'de reactie van vogels op recreatie' doet ook een boekje open. Maar het zijn rapporten, ergo ze lopen het gevaar met het 'dank u wel, we zullen ze bestuderen' te worden afgedaan. En naar zich laat aanzien deed CES dat, of in ieder geval bekreunde de commissie zich niet om de inhoud van het wetlandsrapport uit Zeist. In plaats van een beleid aan te bevelen hoe via toegespitst beheer Rode Lijsten in te korten, is er de aanbeveling 'bossen aantrekkelijker te maken voor recreanten' En in plaats van te streven naar meer biodiversiteit, is men benauwd voor maatschappelijke weerstanden. Veel sterkte voor Vogelbescherming bij komend overleg met de natuurterreineigenaars en –beheerders.

U kunt zich ook wenden tot parlementariërs. Alsdan doet men er goed aan verwachtingen niet op te kloppen. Hebt u ooit een Tweede Kamerlid zich horen uitspreken over de consequenties van het beleid om recreatie en natuur over één kam te scheren? Of over de gevolgen van een situatie dat er een lichter natuurbeleidbedenkers aankomt, die niet beseft dat tussen beide überhaupt verschil is? De omvang en reikwijdte van beleid om recreatie ruim baan te geven in natuurgebieden, gaat de pet van het gemiddelde kamerlid ver te boven. En omdat ze het te druk hebben met manifestatiedrang en

scoringsdrift, aangejaagd door op deining verzot zijnde media, zullen ze nooit de tijd nemen zich hierin te verdiepen.

Dus wederom, hoe de heilloze ontwikkeling tegen te gaan dat recreatie onze natuurgebieden annexeert? Wie heeft suggesties? Ze zijn uiterst welkom. Te wensen ware dat ieder Rob Bijlsmas betoog gehouden op de NOU-Themadag in Utrecht van 28 maart 2009 kon beluisteren. Met sierlijke sabelhouwen ging toen het beleid van de terreinbeherende organisaties aan diggelen. De functionaris van Natuurmonumenten die daarna geacht werd Robs betoog te pareren, was niet te benijden. Hij redde het dan ook niet.

Is het dan zo erg in onze natuurgebieden, zult u zich afvragen. Ja, het is zo erg. En het wordt nog erger indien adviezen als die nu de CES naar voren brengt, worden omarmd. Dan komt de recreatiemammoettanker pas goed onder stoom en zullen, eendrachtig samenwerkend met de terreinbeherende organisaties, de autoriteiten niet eerder rusten tot naar en door iedere hoek van onze natuurgebieden wandel-, fiets- en ruiterpaden lopen en alle leutigheid die deze dolle partynatie weet te bedenken, wordt toegelaten.

Literatuur;

- Anonymus, 2009. *Boswachter moet zich meer laten zien*. NRC-Handelsblad 10 september.
- Anonymus, 2009. *Balans van natuur en milieu liggen bij de boer*. NRC-Handelsblad 12 september.
- Hobo, H. & K.Piël. 2009. *Vaarwel ongerepte en stille natuur*. NRC-Handelsblad 3 april.
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits & J. van der Winden. 2008. *Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie*. Bureau Waardenburg i.o.v. - -
- Vogelbescherming Nederland. 2008. Nederlandse wetlands. Vogel- en natuurbescherming 2004-2007. Zeist.*

Het nut van wetlandwachten

Gerard Ouweneel

Verschillende leden van onze vogelwerkgroep zijn 'wetlandwacht', een functie die een jaar of tien terug is gecreëerd door Vogelbescherming Nederland om een oogje in het zeil te houden op het wel en wee van de Nederlandse wetlands. En dat is wel nodig, naar steeds opnieuw blijkt. En opnieuw bleek op donderdag 4 februari.

Dick van Houwelingen, zelf geen wetlandwacht, bevond zich in het Oude Land van Strijen, zoals Dick dat wel meer is. Op zeker moment kwam een politiehelikopter op betrekkelijk geringe hoogte ter hoogte van de Walweg het Oude Land binnenvliegen, richting Den Haag naar later bleek. Natuurlijk gigantische paniek met tienduizenden ganzen de lucht in. Dick belde direct wetlandwacht Jan van Westen, die deksels goed thuis is in politiekringen. Jan deed via de meldkamer uitgebreid zijn beklag, waarbij hij uiteindelijk zelf de bewuste politiepiloot aan de lijn kreeg. Deze bekende te weten dat hij fout had gezeten, maar verontschuldigde zich met de mededeling 'haast te hebben gehad'.

Jan van Westen heeft afgesproken met de piloot er deze maal geen verder werk van te maken, maar wel dat de piloot een mail gaat zenden aan al zijn collega's dat deze 'Natura 2000-gebieden' moeten mijden.

Een prima actie en bovendien het bewijs dat zowel het wetlandwacht netwerk als het netwerk van onze vogelwerkgroep prima functioneert.

Bloemenranden in de Hoeksche Waard: 26 kilometer geteld door vogelwerkgroep

Janus Verkerk

Inleiding

Agroranden zijn bufferstroken tussen sloot en gewas. Grofweg zijn er 2 categorieën te onderscheiden n.l. grasranden en bloemenranden. Agroranden vormen de thuisbasis voor natuurlijke vijanden van b.v. luizen en slakken. Boeren hoeven mogelijk minder gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken en dat is goed ter bevordering van de biodiversiteit. Samen met andere projecten moet dit op den duur leiden tot een groot aaneengesloten netwerk van leefomgevingen voor nuttige soorten. In totaal ging het in de Hoeksche Waard om ca 309 km agroranden waarvan het grootste deel grasranden zijn. Zo'n 48 km van het totaal bestaat uit bloemenranden. Deze kunnen vooral in het najaar en de winterperiode van belang zijn voor vogels. Om het belang voor vogels van bloemenranden nader te bekijken kwam van Stichting Rietgors voorjaar 2009 het verzoek aan de vogelwerkgroep van het Hoeksche Waards Landschap, (vogelwerkgroep Hoeksche Waard) om te kijken naar de meerwaarde die agroranden kunnen bieden aan broedende akkervogels. Een flink aantal soorten broedvogels van akkers staan behoorlijk onder druk in de Hoeksche Waard. Voorbeelden hiervan zijn o.a. Veldleeuwerik, Graspieper, Patrijs, Gele kwikstaart en Scholekster. De moeilijkheid die zich echter voordoet bij een inventarisatie van deze broedvogelsoorten is tweeledig

- hoe aan te tonen dat waargenomen broedvogels daadwerkelijk hier broeden vanwege het voorkomen van een agrorand op het perceel
- hoe aan te tonen dat een vogelsoort daadwerkelijk broedt in de bloemenrand.

Voorts spelen nog vele andere factoren dan alleen de eventueel aanwezige agroranden een rol bij de nestplaatskeuze van een vogel. Te denken valt aan reliëf, grondsoort, intensiteit van het grondgebruik, keuze van overige gewassen, perceelsgrootte etc. etc.

Op advies van de vogelwerkgroep is uiteindelijk gekozen voor een eenvoudiger project n.l. het eenmalige inventariseren van vogels die foerageren in de bloemenranden wanneer deze zaad aanmaken. De link met de bloemenrand en de aanwezigheid van vogels ter plaatse is in deze optie n.l. direct gelegd!

Gekozen is voor het najaar omdat dan de meeste (zonne) bloemen in het zaad staan en de grootste aantrekkingskracht op vogels uitoefenen. Bovendien zijn er dan veel trekvogels die zeker ook gebruik maken van de bloemenranden als foerageer- en schuilplaats.

Methode

Via Stichting Rietgors werden de benodigde veldkaarten verkregen. Hierop was te zien welke deelnemers er waren aan het project en op welke percelen de bloemenranden te vinden waren. Particuliere bloemenranden, die er ook zijn, werden niet in het onderzoek betrokken.

Half september werd een verdeling gemaakt onder een aantal tellers van de vogelwerkgroep Hoeksche Waard en voor het grootste deel hebben zij zelf contact gezocht met perceelseigenaren alvorens de percelen te betreden.

Voor het eigenlijke tellen van vogels die gebruik maken van de agrorand werd de geselecteerde agroranden simpelweg in z'n geheel afgelopen en werden alle vogels genoteerd op een veldkaart. Ook vogels die eigenlijk secundair gebruik maken van de rand (b.v. een Sperwer die er niets te zoeken heeft maar een te plaatse foeragerende Putter heeft geslagen) werden ook meegeteld. Voorts werden andere opvallende zaken vastgelegd, zoals b.v. het voorkomen van zeldzame vlinders (Oranje Luzernevlinder) of zoogdieren. (Ree)

De tellingen vonden plaats van de laatste week van september t/m de 1^e week van oktober.

Algemeen

Op lang niet alle plaatsen, waar volgens de basiskaart agroranden zouden moeten zijn, werden bloemenranden aangetroffen. Reden hiervan was o.a. het feit dat de bloemenranden, voor zover schrijver bekend, in 2009 vanaf 1 oktober mogen worden gemaaid of ondergeploegd. Mogelijk mede

daardoor werden tijdens het uitvoeren van de telling op een flink aantal plaatsen geen bloemenranden meer aangetroffen.

Voorts bleek de breedte van de bloemenranden zeer sterk te variëren. Op een paar plaatsen bedroeg deze nauwelijks 1 meter terwijl op andere locaties deze wel meer dan 6 meter bedroeg. De verschillen die dit in het gebruik door vogels te zien gaf mogen duidelijk zijn.

Erg jammer was ook om te constateren dat de meeste agroranden inderdaad in de maand oktober gemaaid, gefreesd en ondergeploegd werden. Juist wanneer de gewassen van het land gaan geven de bloemenranden naast foerageergebied dan ook schuilmogelijkheden in de omringende kale landbouwgronden. Bovendien arriveren de meeste trekvogels juist in de periode dat de bloemenranden aan het verdwijnen zijn.

Resultaat

In een zeer kort tijdbestek bleek het mogelijk om alle aangetroffen bloemenranden af te lopen en te tellen op de aanwezige vogels. In totaal is bijna 26 kilometer bekeken. Op een flink aantal plaatsen waren de bloemenranden echter reeds verdwenen, gemaaid dan wel gefreesd.

Bloemenranden in het najaar kunnen in ieder geval rekenen op foeragerende vogels. Het soortenspectrum is echter beperkt. Het zijn vooral vinkachtigen zoals met name Putter en Groenling die de toon zetten. In de inventarisatietijd werden ze vooral foeragerend waargenomen op de massaal aanwezige zonnebloemen. De verschillen tussen de bloemenranden onderling waren best groot. Vooral daar waar de randen slecht ontwikkeld of erg smal waren werden weinig foeragerende vogels waargenomen. Waar de randen breder en hoger waren de resultaten zeker hoopgevend.

Op één locatie te zuidoosten van Zuid Beijerland sprong een Reebok uit de bloemenrand om door de bieten te verdwijnen richting Oosterse Laagjes. Een bijzondere ervaring.

Conclusie en evaluatie

- In totaal werden 19 soorten vogels, 11 soorten dagvlinders en 2 soorten zoogdieren aangetroffen. (zie tabel 1)
- De bloemenranden zijn vooral in trek bij zaadetende vogels zoals Putters, Groenlingen, Vinken, Huis- en Ringmussen. Vooral de aantrekkingskracht op de eerste twee genoemde soorten is groot.
- Er wordt vooral gefoerageerd op zonnepitten.
- Brede goed ontwikkelde randen leveren meer vogels op.

Helaas waren rond de eerste week van oktober al veel bloemenranden gemaaid of gefreesd waardoor de telling een race tegen de klok werd. Door de randen langer te laten staan ontstaan veel meer kansen voor vogels. Immers in de rondom geogste kale akkers bieden de bloemenranden naast foerageer mogelijkheid later in de tijd ook schuilmogelijkheden. Dit moet dan ook als één van de belangrijkste conclusies worden gezien van dit onderzoek.

Dankwoord

De voorbereidingstijd voor deze telling was erg kort. Door een goede samenwerking tussen een aantal partijen bleek het toch mogelijk binnen enkele weken een goede opzet te verwezenlijken voor het tellen van alle aangetroffen bloemenranden. Janneke Zevenbergen zorgde voor een lijst met deelnemers en de onmisbare kaart van het Waterschap Hollandsche Delta. Zij was tevens onze vraagbaak en aanspreekpunt.

Marianne van der Waal, Dick van Houwelingen, Gerard Ouweneel, Ruud Polderman, Gerard Nelemans en Els van Gelder waren naast schrijver dezes de veldmensen van de vogelwerkgroep Hoeksche Waard die deze telling tot een succes maakten.

“Last but not least” is een woord van dank op zijn plaats voor alle agrariërs die medewerking verleenden aan de tellers om hun percelen te betreden.

Tabel 1 Resultaat van 25.760 meter bloemenrand inventarisatie.

Putter	403
Groenling	228
Kneu	39
Vink	12
Huismus	42
Ringmus	43
Koolmees	10
Pimpelmees	2
Houtduif	1
Holenduif	1
Sperwer	1
Zanglijster	3
Graspieper	8
Heggenmus	2
Winterkoning	6
Rietgors	14
Tjiftjaf	1
Patrijs	4
Fazant	86

Waargenomen vlindersoorten

Atalanta
Dagpauwoog
Distelvlinder
Kleine vos
Groot koolwitje
Klein koolwitje
Klein geaderd witje
Icarusblauwtje
Bontzandoogje
Oranje luzernevlinder
Argusvlinder

Zoogdieren

Ree
Haas

Aankondiging vogeldag op 24 april 2010

Martin Benard

In het jaar 2010 staat er weer een HWL-vogeldag gepland en wel op zaterdag 24 april. Omdat de vorige vogeldag werd gehouden op 27 december 2008 en we weer naar het voorjaar wilden switchen, is er in 2009 geen vogeldag geweest. De twee data hadden dan wel erg kort na elkaar gelegen.

Hoewel een vaste groep deelnemers op de hoogte is van het reilen en zeilen op deze dag, zijn er ieder jaar weer nieuwe leden en introducés, waarvoor we de opzet en de bedoeling van de dag graag nog eens willen uitleggen. Dit stukje is daardoor wel een herhaling van eerdere aankondigingen, zodat degenen die er bekend mee zijn kunnen doorlezen bij het dagschema.

Uitgangspunt is dat je in de Hoeksche Waard, inclusief Tiengemetten en de Hellegatsplaten, een willekeurige route kiest en alle soorten opschrijft die je tegen komt. Voor iedere soort krijg je één, twee of drie punten, wat globaal te maken heeft met het voorkomen in de Hoeksche Waard en de trefkans van de soort. Je krijgt ruim zes uur de tijd, maar je mag slechts een beperkt aantal kilometers met de auto afleggen, namelijk 50. Door de beperkte actieradius is er veel tijd voor wandelingen en langere observaties op één plek, wat vaak verrassend veel vogels oplevert. Als je meer rijdt dan 50 kilometer worden er punten in mindering gebracht. Het team met de meeste punten wint de dagprijs. Iedereen kan meedoen. Het leukst is natuurlijk in teamverband (bel je vogelmaten!), maar alleen mag ook. Ken je iemand die de vogels in de Hoeksche Waard eens op het gemak wil bekijken, dan is dit de uitgelezen mogelijkheid die persoon mee te nemen. Het centrale startpunt is het NLC in Numansdorp, maar het niet verplicht hier te starten. Als het je beter uitkomt om vanuit huis te starten mag dat ook. We gaan er gewoon vanuit dat je zelf de paar simpele spelregels in de gaten houdt. Je ziet: er is bewust voor veel vrijheid gekozen. Eindpunt is Klein Profijt in Oud-Beijerland. Het doel van de dag is enerzijds de onderlinge contacten te bevorderen, en anderzijds aan te tonen welke vogelrijkdom de HW bezit. Daarvoor worden de soorten van alle lijsten bij elkaar opgeteld en een daglijst van alle vogels te gepubliceerd. Dat is in ieder geval in In Vogelvlucht, maar meestal ook op de website van het HWL en in het jaarverslag van de vogelwerkgroep, en soms ook in Het Kompas.

Het dagschema ziet er als volgt uit:

06:30 Start vogeldag vanaf het NLC (of elders).

13:00 Afmelden, inleveren tellijsten en gezellig samenzijn in Klein Profijt.

13:30 Puntentelling vogellijsten / uitslag.

14:00 Einde

In de voorgaande zeven edities van deze dag is gebleken dat er veel wordt gezien en beleefd. Om vast wat herinneringen op te halen nog eens de totaalresultaten op datum in het jaar gesorteerd.

6 april 2002: 106 soorten

24 april 2010: ???

5 mei 2007: 121 soorten

17 mei 2003: 125 soorten

26 augustus 2006: 110 soorten

11 september 2004: 121 soorten

1 oktober 2005: 110 soorten

27 december 2008: 97 soorten

Anmelden kan bij ondergetekende per e-mail (mbenard@live.nl) of telefoon (0186-692834). Liefst enkele weken van te voren, maar last-minute deelnemers zijn ook van harte welkom.

Trektellen 2009

Menno Korbijn

Toen ik op 16/8 door het Oudeland fietste en regelmatig wat Gele Kwikstaarten zag overtrekken begon het te jeuken en besloot toch maar eens op de telpost te gaan zitten en zo begon de 1^e telling van het seizoen.

Een overtrekkende Wespendif en 2 TP Wielewalen vormde het hoogtepunt van deze telling.

De trek in augustus kabbelde rustig door waarbij op 30/8 meer dan 1000 zwaluwen overtrokken. Rond deze tijd kunnen zwaluwen bijzonder lastig te tellen zijn omdat er vaak grote groepen zwaluwen rondom de telpost blijven hangen en het moeilijk is om vast te stellen wat hier nu precies van doortrekt, wat wel degelijk gebeurt en wat er gewoon rondhangt. Verder op deze dag een Purperreiger en een fraai laag overtrekkende Wespendif.

Het eerste weekend van september werden we op de 5^e overrompeld door een Kleinste Jager tussen een groepje Kokmeeuwen en ook op deze dag 4 Kruisbekken.

Op 6 september leuke trek van Berenzwaluw (1.015) en Gele Kwikstaart (245). Later in de maand was er weinig beweging in de lucht door aan de ene kant voor (waarneembare) trek slechte weersomstandigheden en ook het aanbod is nadat de meeste zwaluwen en Gele Kwikstaarten voorbij zijn gewoon even wat minder.

Over het algemeen was september mager, illustratief hiervoor is het totaal aantal van 4.903 vogels voor de hele maand. Op een goede dag in oktober komt er per uur soms meer langs.

Oktober begon ook rustig met op de birddwatchdag op de 3^e weinig trek, waarschijnlijk door de harde wind en pas rond de 9^e wordt het echt leuk met een Zwarte Ibis en in de loop van de ochtend steeds meer Vinken, 4.200 in totaal.

Op de 10^e een soort 2 lagen trek van Koperwieken en Zanglijsters die nog te volgen is vanaf de grond maar hoog in de lucht kwam er ook van alles voorbij maar was vanaf de grond niet meer te determineren. Mooie dingen deze dag: 2 Beplijsters, 3 Barmisijen en een mannetje Blauwe Kiekendif.

Vanaf de 3^e week van oktober werd het echt leuk, op bijna alle dagen Kruisbekken en Boomleeuweriken, verder nog twee keer een Rode Wouw en een aantal Goud- en Appelvinken.

Dat het met slecht weer ook goed kan zijn bleek wel op 24 oktober toen in net iets meer dan 2 uur ruim 7000 vogels langs kwamen, met vooral het laatste uur stortregen waar de vogels beter tegen bestand bleken dan de tellers. Toen we letterlijk afdropen kwamen er nog steeds hordes met Vinken voorbij die echter met geen mogelijkheid meer op het kletsnatte telformulier waren te noteren.

Op de avond van 30 oktober was ongeveer om de 10 seconden een overtrekkende Koperwiek te horen, dit bleek een voorbode voor een memorabele dag op 31^e. Meer dan 11.000 Koperwieken, ruim 3800 Houtduiven en volop "krenten" als 2 Smellekens gelijktijdig, 2 Europese Kanaries, Geelgors, Goudvink en ook het aantal Grote Lijsters is opvallend met 77 ex.

In totaal tellen we ruim 25.000 vogels deze dag waarvan grofweg 20.000 in de eerste 2 uur.

In november wordt het allemaal weer wat rustiger zonder echte uitschieters.

Een leuk staaltje ganzengedrag konden we op 8 november waarnemen toen er precies boven de telpost een afsplitsing in een groepje overtrekkende Kolganzen was te zien, 5 ganzen besloten hier naar zuid te gaan en de overige 20 hielden de westelijke koers aan. Het leek echt op een soort discussie die voor ons ongeveer zo klonk: Als jullie zo nodig daar heen willen moet je dat zelf weten maar wij gaan altijd hierheen, waarop de 5 afsplitsers antwoorden dat ze altijd nog wel zelf uitmaakten welke route er gevolgd werd.

Een leuke afsluiting van het seizoen in elk geval.

Hierbij wil ik iedereen nog bedanken voor de bijdrage aan de tellingen. Zie ook het totalen overzicht van 2009 (**Bijlage B**).

Zeearenden in de noordelijke Delta de afgelopen winter

Gerard Ouweneel

In de noordelijke Delta moeten wij voor een zeearendenwinter als die van 2009-2010 veertien jaren terug. In winter 1995-1996 waren er minimaal vier en maximaal zes. Het precieze aantal bleek toen moeilijk vast te stellen, hetgeen ook de afgelopen winter weer het geval was. Dat is natuurlijk een luxeprobleem, want tot circa 1990 was het niet ongewoon dat het noordelijk deltagebied inclusief de Biesbosch het tijdens een reeks van winters zonder Zeearenden moest stellen. Het kan verkeren dus.

De eerste vogel van het seizoen arriveerde vroeger dan ooit. Nadat waarneming.nl op 11 augustus 2009 een onvolwassen exemplaar meldde op de Hellegatsplaten, belde de volgende dag mevrouw van Rij over een aanwezige Zeearend op de Hoogezandsche Gorzen, letterlijk voor hun deur. Mèt waarneming.nl en de website van het DeltaVogelNet (DVN), zou van Rij de maanden nadien de belangrijkste waarnemingenbron gaan vormen. Tussen die eerste waarneming van 12 augustus en 16 januari 2010 zou van Rij vanuit de woonkamer op 44 dagen een Zeearend bezig zien, vanaf 14 november vaak twee. Daarbij de kanttekening dat die woonkamer alleen uitzicht biedt over het westen van de Hoogezandsche Gorzen, richting eendenkooi. Bovendien heeft het echtpaar geen gelegenheid de gehele dag naar buiten te kijken, hoewel naar vogelaarsnormen daarvoor wèl alle reden is. Een tweede en belangrijkste concentratiegebied waren de Ventjagersplaten, of eigenlijk het gehele complex dat deze platen vormen met de Hellegatsplaten en Tiengemeten. Van de westelijk van dat blok in en langs het Haringvliet gelegen potentiële zeearendhabitats kwamen slechts incidenteel waarnemingen. Na de eerste waarneming op de Hellegatsplaten van 11 augustus, was er op 28 september eentje op Looland, de meest oostelijke plaat op de Ventjager. In de Biesbosch waren ook vroeg in het seizoen al Zeearenden present. Hans Gebuis zag er eentje op de Dam van Engeland in de Dordtse Biesbosch op 16 augustus. Vanaf 21 september waren er twee, soms drie exemplaren aanwezig, meestal in de Brabantse Biesbosch.

Ruim voor medio-december de koudeperiode aanving, arriveerden er meer. Op 14 november verscheen er op de Hoogezandsche Gorzen een tweede vogel. Beide zouden zich die maand uit nagenoeg dagelijks vertonen, ook op 21 en 22 november. Op die data brachten op de Ventjagersplaten, 11 kilometer westelijker, drie exemplaren bij elkaar spektakel onder de ter plekke aanwezige watervogels en vogelaars.

Aantalbepaling

De gang van zaken op 21 en 22 november kan model staan voor de hele periode, vanaf augustus 2009, waarbij de vraag om hoeveel Zeearenden er winter 2009-2010 in de noordelijke Delta verbleven, actueel bleef. Bij aankomst in hun winterkwartier dat kennelijk aanstaat, ergo waarin voldoende rust en voedsel aanwezig is, willen Zeearenden vaak wekenlang binnen een beperkte straal blijven hangen. Later breiden ze hun actieradius uit. Vanaf de Hoogezandsche Gorzen kwam de APL-polder onder Strijensas binnen bereik en incidenteel verschenen ze ook in het Oude Land van Strijen. Die toenemende mobiliteit voltrok zich vanaf december ook op en rond de andere concentratiepunten. In het oostelijke haringvlietbekken was er een geregelde va-et-vient tussen Tiengemeten, de Ventjagersplaat en de Hellegatsplaten, zodat er menige melding kwam van automobilisten die, rijdend op de Hellegatsdam, plotseling een Zeearend boven de auto hadden... en niet hoog! Overigens, dat enerverende schouwspel viel automobilisten in winter 1995-1996 daar ook reeds ten deel. Van het westelijk haringvlietbekken kwamen incidenteel waarnemingen van de Spuimond, de Slijkplaat en van de Scheelhoekeilanden. Vliegende Zeearenden bereiken een respectabele snelheid en kunnen dan gemakkelijk in korte tijd een grote afstand overbruggen, zodat ongetwijfeld zich over het ruim 60 kilometer lange noordelijke deltagebied verplaatsende individuen, door verschillende waarnemers worden opgemerkt en ingebracht op waarneming.nl. Dat levert dan doublures op, temeer omdat men nogal eens nalaat het tijdstip van waarneming te vermelden.

Houvast kan het kleed bieden, maar daarbij wel kanttekeningen. Hans Gebuis plaatste bij zijn waarneming van 27 januari van twee exemplaren in de Brabantse Biesbosch de opmerking 'noem het maar tweede winter, maar derde zou ook zomaar kunnen'. Gewoonlijk dragen Zeearenden eerst vanaf hun zesde winter het volwassen kleed. Dick Forsman besteedt veel pagina's aan de jeugdkleden, maar vermeldt dat de variaties groot zijn. Indien vogelaars de kleden van waargenomen exemplaren

vermeldden, liepen deze tot en met het zesde kalenderjaar, nog afgezien van een adult exemplaar in de Biesbosch, waarvan Hans Gebuis suggereert of misschien toch nog een vijfdejaars betrof. Moeilijk dus. Want afgezien van die variatie, wanneer laten de vogels zich zo goed bekijken dat alle details goed zijn te zien? Van Rij die vaak dagen aaneen Zeearenden letterlijk 'om huis' had, weet zeker vier verschillende individuen te hebben gezien. Ik ken hen als scherpe waarnemers die niet over één nacht ijs gaan. Maar tot het sluiten van dit manuscript op 11 februari 2010, verliepen vanaf hun eerste waarneming in augustus zeven maanden, een periode waarin de vogels doorruiden, zodat eenzelfde exemplaar zich geleidelijk anders gaat presenteren.

Een tweede steun voor een aantalbepaling boden geringde vogels. De drie door Ellen Sandberg bij elkaar gefotografeerde exemplaren waren geringd. Op een paar foto's zijn de ringen herkenbaar. Eentje kwam in zwartwit in 'De Takkeling'. In kleur is te zien dat één vogel een grijze ring draagt, zij het dat deze op sommige foto's als 'blauw' overkomt. De beide andere vogels dragen oranje ringen. Met die foto's als leidraad kwam als conclusie dat de drie vogels waren opgegroeid in de Oostvaardersplassen. Na bestudering van de foto's kwam Martijn de Jonge tot een andere conclusie, namelijk dat het zou gaan om foto's van Duitse origine en wel om hun een smalle gele Hiddenseering. Martijn hekelt het solistische beleid dat Nederland voert bij het ringen van de in de Oostvaardersplassen opgegroeide jongen, door zich niet te houden aan de in Europees gemaakte afspraken van ringcodes voor Zeearenden. Dit wekt verbazing, aldus Martijn.

Hoe dan ook, voor een aantalbepaling boden de ringen wel uitkomst. Op 21 en 22 november 2009 waren er langs het Hollandsch Diep en Haringvliet in ieder geval vijf Zeearenden. Op 15 januari waren er in de Biesbosch vier verschillende, die volgens Thomas van der Es alle ongeringd waren. Ten westen van Moerdijk verbleven er toen tenminste drie, zodat het niet te optimistisch is te stellen dat er medio-januari zich tenminste zeven Zeearenden in de noordelijke delta ophielden, en wellicht nog meer. SOVON meldt voor de mid-wintertelling voor het noordelijk deltagebied negen Zeearenden, maar erkent dat er doublures bij kunnen zijn. Op 31 januari werden er vijf tegelijk gezien in de Biesbosch en twee op de Hellegatsplaten. Op 9 februari verbleven er weer twee op de Hoogezandsche Gorzen en was er de volgende dag eentje op de Hellegatsplaten.

In Sterna zal Leo Linnartz verslag doen van de ervaringen met Zeearenden op de Hellegatsplaten annex Ventjagersplaten de afgelopen winter.

Dank aan Peter de Barse, Rob Burgmans, Thomas van der Es, Hans Gebuis, Gerwin Geertse, Dick van Houwelingen, Gert Huyzers, Martijn de Jonge, Leo Linnartz, Thomas Luiten, Martin Mollet, Kees Roselaar, de heer en mevrouw van Rij, Ellen Sandberg, Norman van Swelm, Bas Verhoeven en Pim Wolf voor het verstrekken van gegevens.

Literatuur:

Forsman, D. 1999. The raptors of Europe and the Middle East. T & AD Poyser. Londen.

*Ouweneel, G.L. 1997. Zeearenden *Haliaeetus albicilla* in de noordelijke delta. Het Vogeljaar 45: 100-114.*

*Roder, F.E. de & R.G. Bijlsma. 2009. Vierde broedgeval van de Zeearend *Haliaeetus albicilla* in Nederland. De Takkeling 17: 195-200.*

Vergeer, J-W. 2010. Project Monitoring Wintervogels Zuid-Holland. Nieuwsbrief 2009/10 nr. 5. Provincie Zuid-Holland & SOVON Vogelonderzoek Nederland.

Zeearenden op de Hellegatsplaten (Martin Mollet)

Roofvogeltelling 2010

Janus Verkerk

Voor de 26ste keer in de geschiedenis van de vogelwerkgroep vond, in barre winterse omstandigheden, de roofvogeltelling plaats. Voor het eiland Tiengemeten was dit de 16^e keer.

Het organiseren van de telling verloopt eigenlijk volgens “format”. Er is een gretige respons op het uitgeven van de telblokken en het wordt door vrijwel alle tellers als een leuke telling ervaren. Tel daarbij de iedere jaar weer de mooie uitkomsten en het belang van langdurige en meerjarige telreeksen. Het moge duidelijk zijn dat we hier nog wel een poosje mee door kunnen gaan.

Dit jaar was het voorkeurs week-end 9 en 10 januari met als uitloop het week-end erna. Maar door het barre winterweer werd door veel tellers hiervan afgeweken. Toch zijn we er wederom in geslaagd de gehele Hoeksche Waard en Tiengemeten binnen een tijdsbestek van 8 dagen geheel bezocht te hebben. Al vanaf half december 2009 werd Nederland geteisterd door sneeuw en strenge vorstperiodes, afgewisseld door een korte dooiperiode. Begin januari nam de vorst weer toe en viel er veel sneeuw. Juist op de eigenlijke teldag van 9 januari waren de voorspellingen zeer ongunstig waardoor, terecht, veel tellers besloten het even af te wachten of de vrijdag ervoor te tellen.

In de telweek dus een sneeuwbedekking van minimaal 5 cm en af en toe wat mindere telomstandigheden door harde wind of sneeuw.

Uitkomst

In de Hoeksche Waard werden aanmerkelijk minder roofvogels geteld dan in de twee voorgaande jaren nl. 339 in totaal (**Bijlage C tabel 1 en 2**). Voor Tiengemeten stopte de teller op 14 roofvogels. Op de uitkomst van zowel de Hoeksche Waard als ook Tiengemeten werd door schrijver een kleine correctie toegevoegd. (zie elders)

Het winterbestand van de Buizerd schommelt de laatste 10 jaren tussen de 200 en 350 exemplaren. De getelde 258 Buizerds passen redelijk in dit beeld al was het zeker geen topuitslag. In vergelijking met de laatste telling in 2009 verbleven er toch ruim honderd exemplaren minder in onze omgeving.

Zachte winters leveren per definitie veel meer Torenvalken op dan strenge winters. Daarnaast was 2009 ook qua broedvogelresultaat zeker geen goed jaar. Het was dan ook geen verrassing dat de januaritelling van 2010 een veel lager aantal Torenvalken te zien gaf dan voorgaande jaren. De teller stakte op 43 exemplaren, het laagste aantal sinds 1997. Vraag blijft wel waar onze Torenvalken blijven want ook de ons omringende landen kampten met pittige winterse omstandigheden. Eén Torenvalk werd dood gevonden langs de Kwakseweg tijdens de telling, mogelijk toch een teken dat ze het moeilijk hebben in de sneeuw muizen te vinden.

Ook de Sperwer maakte geen topuitslag in 2010. De 12 getelde exemplaren lagen beduidend lager dan het gemiddelde van de laatste jaren. Mogelijk waren er in het buitengebied minder te zien en verbleven ze meer in en bij dorpskernen waar ze meer prooi konden vinden maar wel lastiger te vinden zijn.

Het totaal aantal Haviken bedroeg 9 getelde exemplaren, een mooie score. Allen 2009 gaf in de geschiedenis van de roofvogeltelling hogere uitslag. (12) Opmerkelijk genoeg werd in de telperiode een Havik in de bebouwde kom van Maasdam gescoord

Ook de Slechtvalk haalde met 4 getelde exemplaren een gemiddelde uitslag. Op Tiengemetten werden 2 exemplaren gezien. Traditioneel zijn de Slechtvalken te vinden op de Korendijkse slikken (2) Oudeland van Strijen en deze telling ook eentje op de ABH Cromstrijen.

Slechts één teller maakte melding van een Smelleken. Het enige waargenomen exemplaar verbleef op de Korendijkse slikken. Dit fraaie roofvogeltje wordt toch steeds lastiger te scoren en het winterbeeld van afgelopen telling bracht daarin geen verandering.

Al vanaf het begin van de roofvogeltelling schommelt het aantal Blauwe kiekendieven in de Hoeksche Waard tussen de 7 en de 15 exemplaren. Gevoelsmatig lijkt me toe dat de Blauwe kiekendief zwaar onder druk staat. Zeker wanneer we naar de ontwikkeling van de landelijke broedvogelstand kijken. Toch werden er deze winter, geheel in de lijn de verwachting, 11 geteld. Opmerkelijk was wel dat er nogal wat Blauwe kiekken buiten de telling om werden gemeld. Hiermee is uiteindelijk geen rekening gehouden, m.a.w. er werden geen Blauwe kiekken aan de telling toegevoegd. Reden daarvoor is dat die waarnemingen allen gedaan werden in blokken waar ook in de telling melding gemaakt werd van Blauwe kiekendieven. Dubbeltellingen konden dus alleen worden uitgesloten door de losse meldingen niet op te nemen. Wel bestaat de indruk dat een strenge winter, zoals deze, een hoger aantal Blauwe kiekken te zien geeft dan een zachte. Het zeer verspreide voorkomen, tot aan de rand van dorpen, zal zeker te maken hebben met het barre winterweer. Het totaal van 11 stuks moet dan ook als minimum worden gezien.

Vogels die dit jaar ontbraken in de telling waren o.a. Rode wouw, Ruigpootbuizerd en Bruine kiekendief. Vooral de laatste soort houdt niet van strenge winters en deze uitkomst was dan ook voorspelbaar.

Een wel heel bijzonder fenomeen was het feit dat ondanks het gegeven van meerdere overwinterende Zeearenden er in geen enkele telling melding van werd gemaakt. Feit blijft dat er al vanaf augustus 2009 Zeearenden te zien waren in onze omgeving. De vogels gebruikten een groot gebied n.l. van de Biesbosch tot de Hellegatsplaten, Tiengemetten, Ventjagersplaten en Korendijkse en Beninger slikken. (Zie het artikel van Gerard Ouweneel elders) Sommige waarnemers maakten melding van wel 3 (zelfs 4) exemplaren tegelijk. 16 januari was in ieder geval een waarneming van één exemplaar op de ABH Cromstrijen. Maar ook rond Tiengemetten en de Ventjagersplaten waren begin januari 2010 steeds Zeearenden te zien. Dat laatste gebied wordt niet meegeteld. Het lijkt daarom verantwoord om minimaal nog een Zeearend aan Tiengemetten toe te voegen zodat in de totaal telling 2 Zeearenden worden vastgelegd, het absolute minimum voor 2010.

Opnieuw heel veel dank aan alle tellers die deze roofvogeltelling wederom tot een succes maakten.

De broedvogels van de Korendijksche Slikken in 2009

Gert Huijzers

De tellers

Rob Burgmans, Anton Giljam, Paul Groeneweg en Gert Huijzers hebben er weer een jaar aan vast geplakt, aan de reeks van cijfers van op de Korendijksche Slikken broedende vogels. Een prachtig, droog voorjaar hielp daar ruimschoots aan mee. Ideaal voor de tellers, maar duidelijk minder voor de weidevogels.

De vogels

In totaal registreerden we 62 soorten, met in totaal 1748 territoria of nesten, respectievelijk 1 minder en 3 meer dan in 2008 (**bijlage D**). Geheel nieuw is de Staartmees. De 91^e voor de Korendijksche Slikken soort sinds 1969. Hieronder de belangrijkste constatering op soort of groepsniveau.

Brandgans

Liet de Brandgans in 2008 71 paar optekenen, in 2009 was er sprake van meer dan een verdubbeling, namelijk 162 nesten. Alle nesten lagen bij elkaar, in een biotoop met hoog opgaand gras, met veel polvorming. Op zich een aparte ervaring om zoveel bij elkaar broedende ganzen aan te treffen, een echte kolonievogel. De nesten liggen veelal langs kleine kreekjes, die als haarvaten door het grasland lopen. Soms liggen ze midden in een grote graspol. Het gedeelte waar de Brandganzen broeden is ook de stek waar de laatste concentraties van met name de Grutto reesteren, die elkaar goed lijken te verdragen.

Weidevogels

De resultaten van onze typische weidevogels Kievit, Grutto en Tureluur zijn dramatisch te noemen en lijken in een complete vrije val te verkeren. Afnamen van tientallen procenten, waarvan de oorzaak niet alleen lokaal kan zijn, wat via landelijk verkregen informatie wordt bevestigd. De afname van de Kievit, van 146 naar 66 paar, komt totaal onverwacht en onverklaarbaar. Dit geldt ook voor de Tureluur (52 -> 28 paar), die de laatste jaren juist een goede opwaartse lijn kende. Bij de Grutto werd al enigszins rekening gehouden met nog verder teruglopende cijfers, maar met terugval van 22 paar naar 45 paar tikt het hard aan. De Scholekster is stabiel over de laatste jaren, met 23 – 27 broedparen.

Oorzaken? Is ongetwijfeld een combinatie van lokale, landelijke en internationale factoren. Lokaal speelt ongetwijfeld de permanente aanwezigheid van ganzen, die het gras kort houden en daarmee de dekking van de broedvogels wegnemen. Slechte dekking betekent een hogere pakkans door roofvogels en roofdieren, zowel voor de broedende als de jonge vogels. Een droog voorjaar doet dan een extra duik in het zakje, want daarmee blijft de groei van het gras ook nog achter en is de droge bodem verre van ideaal voor de voedselzoekende vogels.

De reproductie is in een reeks van jaren al slecht te noemen, waardoor er geleidelijk gaten worden geslagen in de generatieopvolging. Hopelijk kan het tij nog gekeerd worden, anders lijken de “gewone” soorten, de Watersnip en Kempphaan achteraan te gaan. Soorten waarvan we alleen maar over “vroeger” spreken, als het over de broedvogels gaat.

De eenden

In tegenstelling tot vorig jaar, gelukkig voor de eenden weer positiever nieuws. Hoewel minimaal houdt de Zomertaling nog steeds stand met minimaal 1 paar. De Wintertaling komt wisselend tot broeden op de Korendijksche Slikken en konden we ondanks de aanwezigheid van de soort, niet tot een positief oordeel komen. De Slobeend verdubbelde van 9 naar 18 paar. Een opsteker die we voor deze soort wel kunnen gebruiken.

Ransuil

De waarneming van de deze soort was een verrassing en bleef niet tot een incidentele waarneming. De ervaring van veel broedvogelinventariseerders is, dat als er Havik in je gebied broedt, dat het dan over is met de Ransuil. Opmerkelijk dat de soort zich weer heeft gevestigd, op een plek waar ze in het verleden ook broedde, maar op nog geen honderd meter van een Havikenpaar.

Rondje Steenuilen Oud-Beijerland

Ruud Polderman

Het werd weer eens tijd de geplaatste Steenuilenkasten rond Oud-Beijerland te controleren en zo nodig te vervangen door nieuwe kasten. Ook waren een paar locaties op het oog, die wel geschikt zijn voor het plaatsen van nieuwe kasten. Naast de kasten zijn er nog een aantal natuurlijke broedplaatsen, maar die zijn niet bezocht.

Op 19 december zijn Joop van de Berg, Gerard Nelemans en ondergetekende op pad gegaan met ladder, motorzaag en gereedschap om de kasten te inspecteren. Dat bleek geen overbodige activiteit. Bij de eerste kast vloog de Steenuil weg uit de boom, dus de kast werd wel bewoond. De Steenuil kon de kast echter nauwelijks in want deze was bijna geheel gevuld met vuil en uitwerpselen. De kast was ook niet in zo'n beste conditie, maar met wat hulpmiddelen nog te herstellen. Na schoonmaken en reparatie ook wat beter in de fruitboom geplaatst, want de kast lag nogal schuin. Klaar voor een nieuw broedseizoen.

Nadat we bij Rob Burgmans drie nieuwe kasten hadden opgehaald naar de volgende locatie gereden. Wat opvalt is dat de perceelegenaren geen enkel probleem hadden met onze inspectie en vaak ook enthousiast waren.

Bij de Zinkweg moest de motorzaag er aan te pas komen. De nieuwe loten van de knotwilg groeiden voor de opening, dus er moest wat verwijderd worden.

In de volgende kast aan de Kreekweg, door houtrot met extra gaten, zat alleen een nest met drie muizen. Jammer voor de muizen, die snel het hazenpad kozen en maar net de hond van de eigenaar konden ontvluchten, hier toch maar een nieuwe kast geplaatst.

Bij de locatie aan de Zuidzijdsedijk bleek de kast precies andersom geplaatst te zijn met de opening naar het zuidwesten. Ladder tegen de boom en kijken of de kast om te draaien viel.

Maar tot onze grote verbazing zat er achter in de kast een Steenuil diep in slaap. Niets aan doen dus.

Daarna op het Vuurbaken tegenover de oude wilg en nieuwe kast geplaatst in een fruitboom. Mocht de oude wilg, die niet geknot is, het begeven, is er woonruimte in de buurt.

Ook nog een nieuwe kast geplaatst op de Zinkweg in een bomenrij langs de kreek, grenzend aan een weilandje. Omdat het toen donker was moesten we noodgedwongen stoppen.

Begin februari waren knotters bezig eveneens aan de Zinkweg bij de Kikkerhoek, waar de knotters een geheel vergane kast tegenkwamen. Hoewel het aan de late kant is toch maar besloten een nieuwe kast te plaatsen. Met Joop en Rob de kast geplaatst. Een week later bleek ook de herstelde oude kast herplaatst op enige afstand van de door ons geplaatste kast. We hebben de kasten nu maar laten zitten en kijken het even aan op die locatie. Het betreft hier oude wilgen met vele gaten, dus natuurbroed is hier ook zeker mogelijk.

Gelijk even doorgereden naar de 1^e Kruisweg. Deze kast bleek in zeer slechte staat te zijn. Omdat ook de locatie niet optimaal is en er ook nooit Steenuilen gezien zijn, laten we dat maar zo. Tegenover deze locatie staat een monumentale boerderij, genaamd Eben Haëzer, waarin al jaren een Kerkuilenkast zit. Met de bewoner even naar de kast gaan kijken, maar hij had al jaren geen Kerkuilen meer gehoord en gezien. Rob vond nog wel een oude braakbal van een kerkuil in de schuur. Achter deze boerderij met een rommelig erf staat echter een lange bomenrij. Dit lijkt ons een mooie plaats voor een Steenuilenkast. De boer vindt het prima en we spreken af de volgende week de kast te plaatsen. Joop en Ruud rijden nog even door naar het Vuurbaken om toestemming aan de bewoner te vragen, die de vorige keer niet thuis was, maar een bijzonder mooie grote boomgaard heeft, omzoomd met grote wilgen. Hij blijkt nu wel thuis en is meteen zeer enthousiast. Samen met ons loopt hij een rondje om een geschikte plaats te zoeken.

De week er op, eind februari, zijn beide kasten geplaatst. Dit broedseizoen valt er niet veel te verwachten van deze kasten, maar ze staan al vast klaar voor nieuwe bewoners.

Totaal staan er nu 14 kasten (2009 11), met daarnaast zo'n 7 natuurbroedplaatsen.

In 2009 waren er 6 kasten en 2 natuurbroedplaatsen bezet. De eerste ronde op donderdagavond 4 maart leverde 4 Steenuilen op (territoriumroep), maar uit eerder waarnemingen moeten het er wel meer zijn. Dat zien we mogelijk bij het volgende rondje. Opvallend was dat er een Steenuil aanwezig bleek bij een recent geplaatste kast op het Vuurbaken. Toetje op de Steenuilenronde was een roepende Ransuil (km-hok 43-16-42).

Volgend seizoen zullen we kijken of er nog hiaten in het totale broedgebied moeten worden ingevuld en zullen een paar kasten aan vervanging toe zijn. Nu maar afwachten of onze inspanningen ook een toename van het aantal broedparen tot gevolg heeft.

Hoeveel paren Bruine Kiekendieven in de Hoeksche Waard?

Gerard Ouweneel

Het zal de meeste leden van onze vogelwerkgroep niet zijn ontgaan dat SOVON Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland voor de soort van 2010 de keuze hebben laten vallen op de Bruine Kiekendief. Het is voor het eerst dat een roofvogel deze eer ten deel valt. Waarom dit jaar de Bruine Kiekendief in de schijnwerpers komt te staan, is onder meer uitvoerig te lezen in het laatste nummer van het SOVON-Nieuws.

Omdat de Bruine Kiekendief in onze streek een karakteristieke zomerroofvogel is, zou het best aardig zijn om te weten hoeveel broedparen er binnen de grenzen van de Hoeksche Waard inclusief Tiengemeten huizen. De soort is al lang geen exclusieve broedvogel meer van de uitgestrekte, veelal buitendijks gelegen stroken van de rond ons eiland gelegen oevergebieden. We zien hem 's zomers vaak boven relatief kleine, vochtige ruigtegebieden en ook langs kreken die dankzij de aanleg van brede oeverzones een aantrekkelijk (broed)biotoop (kunnen) bieden. Maar broeden ze daar dan ook? Schrijver is nieuwsgierig naar de broedgevallen die de leden kunnen vaststellen. Daarbij is het beslist niet de bedoeling dat u op sjouw gaat in een terrein waarvan u vermoedt dat er een paartje huist. Eenmaal een mogelijk territorium vastgesteld, dan is een poosje posten voldoende om bevestiging te krijgen. De Bruine Kiekendief gedraagt zich opvallend, vooral in zijn territorium. Ik heb ook belangstelling voor de locatie van het territorium en in welk type terrein dit ligt. Tot slot ben ik geïnteresseerd in het aantal jongen dat per nest uitvliegt. Omdat vanaf eind-juni wanneer de jongen vliegvlug worden, deze opvallend aanwezig zijn in de buurt van de broedlocatie, is dat laatste alsdan niet moeilijk vast te stellen.

Voor mijzelf heb ik een ruwe schatting gemaakt hoeveel broedparen de Hoeksche Waard inclusief Tiengemeten zou kunnen herbergen. Wil degene die zich ook aan zo'n schatting waagt, te zijner tijd bij zijn opgave van vastgestelde broedgeval(len), zijn aantal ook opgeven. Dan kunnen we op de najaarsvergadering van 2010 nagaan wie het dichtste bij het aantal komt dat we de komende zomer bij elkaar kunnen sprokkelen.

Email: glo@xs4all.nl

Hoekschewaardse broedvogels in 2009

Frank van Gessele

In 2009 zijn gegevens verzameld van broedvogelinventarisaties van de volgende gebieden:

's-Gravendeel:	Groot Koninkrijk (polder en rietgors), polder de Mijl, de Mijl/Nieuwland en het Nieuwe Poldertje (Arie +Leen vd Linden)
Strijensas:	Esscheplaat , (VWG afd. oost, Peter de Barse)
Zuid-Beijerland:	BMP-plot Groote Gat (Rob ter Horst, Lodewijk Ouwens)
Goudswaard:	Korendijkse Slikken (Gert Huijzers +NM)
Heinenoord:	BMP-plot Buitenzomerlanden (VWG afd. noord, Sjoerd Reinstra)
Oud-Beijerland:	Vlietmonding (VWG afd. noord, Sjoerd Reinstra).

Een nagenoeg compleet overzicht van de broedgevallen van roofvogels werd weer aangeleverd door Martin Mollet. Broedgevallen van de IJsvogel werden weer verzameld door Janus Verkerk, evenals die van uilen. Jan-Pieter van Bennekom publiceerde reeds de resultaten van het Huis- en Oeverzwaluwproject in een jaarverslag. Tenslotte zijn door diverse waarnemers (Janus Verkerk, Menno Korbijn e.a.) nog territoria doorgegeven van een groot aantal (schaarse) soorten. In deze samenvatting zijn behalve de Hoeksche Waard, ook begrepen het eiland Tiengemetten, de Sasseplaat en de broedlocatie van de Slechtvalk in de hoogspanningsmast op de Haringvlietbrug. De Ventjagersplaten worden separaat vermeld.

Voor gedetailleerde informatie over de afzonderlijke broedvogelinventarisaties wordt verwezen naar de diverse rapportages.

De hier gepubliceerde soorten en aantallen zijn dus een weergave van de resultaten in de geïnventariseerde (kern)gebieden en niet van een integrale broedvogelinventarisatie.

De aangeleverde gegevens bieden voldoende basis om een goede kwalitatieve indruk te geven van de Hoekschewaardse broedvogels van het afgelopen jaar.

Over de kwantiteit kunnen geen betrouwbare uitspraken worden gedaan. Het moge duidelijk zijn dat de gegeven aantallen minder nauwkeurig worden naarmate de soort algemener wordt. De voornaamste reden hiervoor is dat de zeldzame en schaarse soorten relatief meer aandacht genieten dan de algemene soorten.

Er zijn in de Hoeksche Waard incl. het eiland Tiengemetten **107** soorten broedvogels vastgesteld (**Bijlage E tabel 1**). Eén soort (Wintertaling) heeft mogelijk gebroed (Korendijkse Slikken).

In 2008 werden nog 115 soorten vastgesteld. Het aantal broedvogelsoorten hangt uiteraard sterk samen met de mate en intensiteit waarin de Hoeksche Waard in een bepaald jaar is geïnventariseerd en de kwaliteit van de onderzochte gebieden. In 2008 werden bijvoorbeeld, in tegenstelling tot 2009, de Oeverlanden en het eiland Tiengemetten integraal op broedvogels onderzocht.

In 2009 mochten we één nieuwe broedvogelsoort begroeten: van de Boomklever werd een nest gevonden in het Hof van Moerkerken, (Mijnsheerenland) (**Bijlage E tabel 2**).

Niet meer tot broeden ten opzichte van 2008 kwamen, of gegevens ontbreken van, Roerdomp, Zwarte Zwaan, Soepgans, Casarca, Tafeleend, Porseleinhoen, Kwartelkoning, Visdief en Dwergstern. De Boomklever brengt het totaal aantal broedvogelsoorten van de Hoekschewaardse lijst op 137, waarvan 8 exoten (**Bijlage E tabel 3**).

Van de Ventjagersplaten werden weer de voorlopige resultaten van de kustbroedvogels ontvangen van Rijkswaterstaat Waterdienst. Er werden tien soorten gemeld (incl. Aalscholver en Lepelaar). Zeven soorten broedden in 2009 uitsluitend op de Ventjagersplaten : Aalscholver, Lepelaar, Kleine Mantelmeeuw, Zilvermeeuw Grote Mantelmeeuw, Visdief en Dwergstern (**Bijlage E tabel 4**). In totaal herbergden Hoeksche Waard, Tiengemetten en de Ventjagersplaten in 2009 samen dus 114 soorten broedvogels.

Er broedden in het afgelopen jaar 30 Rode Lijstsoorten in de Hoeksche Waard (**Bijlage E tabel 5**) en 3 (uitsluitend) op de Ventjagersplaten.

Alle waarnemers worden weer van harte bedankt voor hun inzendingen en meldingen.

Finnen gaan Zweedse methode toepassen om Dwergganzen terug te krijgen

Gerard Ouweneel

Ondanks dat in de Scandinavische landen de discussies over juistheid van de Zweedse aanpak om Dwergganzen terug te krijgen voortgaan, heeft de 'Zweedse methode' een duchtige steun gekregen doordat in Finland een groep beschermers het Zweedse voorbeeld gaat volgen. Dit comité dat zich 'the friends of the Lesser White-fronted Goose' noemt, streeft ernaar om via een bestaande groep van 60 tot 120 in gevangenschap gehouden individuen bij Hämeenkoski in Zuid-Finland en met gebruik van Brandganzen als 'foster-parents', in Finland tot een levensvatbare populatie Dwergganzen te komen. Die moet dan niet naar de klassieke winterkwartieren langs de kust van de Zwarte Zee trekken, maar naar de veilig geachte kusten van de Noordzee, met name naar Nederland. Op dat laatste verkijken de Finnen zich overigens, want volgens Vogelbescherming Nederland worden in onze natie jaarlijks nog of weer ruim 80.000 ganzen geschoten.

De Finnen begonnen hun project omdat het ernaar uitziet dat Dwergganzen op eigen kracht niet in het land zullen terugkeren. Een eeuw geleden was de soort een gewone broedvogel en passeerden bovendien tijdens de trektijden duizenden exemplaren. Voor het laatst broedde de soort er in 1995. Ook gaan de Finnen twijfelen of de soort het in Noorwegen zal gaan redden. De Noren keren zich tegen de Zweedse aanpak. Zij bepleiten beschermingsmaatregelen in eigen land, langs de trekroute naar de Zuidoost-Europa en in het winterkwartier. Maar in 2008 en 2009 kwamen in Noorwegen nog slechts drie broedsels groot.

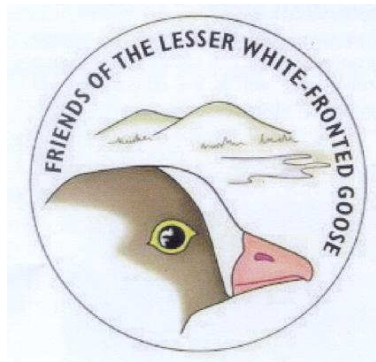
Voor het Zweedse herintroductieprogramma tekent zich succes af. Met in Zweeds Lapland in 2009 ruim 30 uitgevlogen jongen (in 2008 5) was het afgelopen broedseizoen het beste sinds de Zweden in 1980 met hun project begonnen. De populatie telt nu zo'n 140 vogels. In 1999 stopten de Zweden ermee het bestand aan te vullen met nieuwe pullen en wordt er dus ook niet meer geringd. Nog enkele vogels van vóór 1999 zien wij iedere winter in Nederland, o.a. de zeer succesvolle, uit 1995 daterende 081. Dus verreweg de meeste Zweedse Dwergganzen vallen inmiddels in categorie 'generatie-op-generatie'.

De cruciale rol die de Finnen voor hun project Nederland toedichten, geldt van meet af aan al voor de Zweedse Dwergganzen. Dat heeft natuurlijk alles te maken met de toepassing van Brandganzen als 'foster-parents'. In onze natie kwam de Hoeksche Waard en dan met name het Oude Land van Strijen naar voren als de belangrijkste pleisterplaats. Tijdens de bijna zeven maanden dat de Dwergganzen hier zijn, probeert een netwerkje van dwergganstellers de aantallen en de bewegingen vast te leggen. Zonder anderen tekort te doen, valt te stellen dat 'onze' Arie en Leen van der Linden met hun blijkbaar onbeperkte uithoudingsvermogen en geduld tot grote resultaten komen.

Winter 2009-2010 was in Nederland een 'vreemde' dwergganswinter, die minder individuen opleverden dan het 100+ niveau dat de Zweden hadden voorgesteld. Dat kan natuurlijk te maken hebben met de lange en sneeuwrijke winter die het hele ganzenspectrum beïnvloedde. Nog lang niet alle informatie is voorhanden, maar op dit moment (15-2-2010) lijkt het erop dat de 'tenminste 75 exemplaren' die Arie en Leen op 6 december 2009 in het Oude Land van Strijen vaststelden, het landelijke maximale aantal op één dag voor de afgelopen winter waren.

Hoe dan ook, in de hoop dat ze in Nederland zullen worden gesignaleerd, hebben de Finnen aangekondigd de bij hen aan te leggen ringcodes van toekomstige jonge projectdwergganzen door te geven. Laten we hopen dat wij er vele zullen kunnen aflezen.

Zie ook: <http://www.ansererythropus.tk/>

Oude vogels uit de sloot halen

Joop van den Berg

Het zal zo rond 1955 geweest zijn dat ik belangstelling voor vogels kreeg, en ook voor de natuur in het algemeen. In ieder geval gaan mijn herinneringen terug tot die tijd. Mijn opa had een hoogstamboomgaard met zeer diverse fruitbomen en aalbessenstruiken. In de boomgaard stond een verzakt schuurtje, waartegen bossen bonenstaken geleund stonden. Met mijn eerste vogelboekje, een verjaardagscadeau, ontdekte ik daar onder andere Gekraagde Roodstaart, Roodborst, Heggenmus, ringmus en 'die moeilijke': Fitis of Tjiftjaf, wist ik veel. Op diezelfde plaats staat nu het nieuwe gemeentehuis van Oud-Beijerland, wat een verschil!

Met vriendjes kwam ik ook vaak aan het eind van de "Bossekaag", een buitendijks grasgors met een lage zomerkade er omheen. Dit stond 's winters onder water. In het voorjaar zag ik er onder andere Tureluurs en Grutto's. Hier waren kleiputten uitgegraven, waar een vijftal oude fruitbomen langs stonden. Hier heb ik mijn eerste IJsvogel uit zien duiken, ik zie het nu nog voor me! In het water zag je scholen voorn en baars en wel eens een snoek. Langs de kant bloeiden zwanenbloemen. Genoemde putten liggen nu onder een meter of acht verontreinigd havenslib. Op de plaats van de putten is nu het 'natuurgebied' De Staart te vinden.

Mijn eerste Groene Specht, tijdens schooltijd in de vierde klas, deed mij spontaan op de schoolbank klimmen omdat ik 'uit mijn dak ging', zoals dat tegenwoordig heet. Met deze actie scoorde ik een uitbrander en straf. Hiermee was gelijk de toon gezet wat betreft mijn verhouding met het onderwijs en 't is nooit meer goed gekomen..

In die tijd had je overal rollebollende Huismussen in het voorjaar en telden we hoe vaak het uitverkoren mannetje 'erop' ging op de dakgoot. Nu zijn dat zeldzame taferelen geworden. Ook waren er volop huiszwaluwnesten in het dorp Oud-Beijerland. Aan het huis waar ik nu woon waren er ook zo'n zes bewoonde nesten. Mijn buurvrouw, een echte poetskip, stootte met de ragebol de nesten onder haar overstek vandaan, omdat ze last had van de stront, dus er zaten jongen in. Ze was direct genomineerd voor "Takkenwif van het jaar". Tegenwoordig zie ik niet eens meer één Huiszwaluw boven het dorpscentrum. In de jaren '70 waren er in de winter opeens Kuifleeuweriken op de Molendijk aan het foerageren. Nadien nooit meer gezien...

Ik heb ook de allochtone vogels zien komen. De eerste Turkse tortel en later de Nijlgans, een belevens. In november zag je pas de eerste Grauwe Ganzen komen, wat een verschil met nu! De vader van één van mijn vriendjes had een bode- en transportbedrijf. Hier kwamen in het jachtseizoen op zaterdagavond een aantal jagers, 'boutschieters', hun buit brengen om naar een Rotterdamse poelier gebracht te worden. Ik herinner mij rijen eenden, waaronder Pijlstaart, Wintertaling, Tafeleend en Kuifeend. Krakeenden zag je toen nog niet. Die eenden waren op en langs het Spui geschoten en kwamen daar dus voor voor de afsluiting van het Haringvliet.

Ook de Hellegatsplaten waren interessant met wolken Bonte Strandlopers, Kanoeten, Rosse Grutto's, Kluten, Pijlstaarten enzovoorts. Langs het klif zuidelijk van het Hellegatsplein waren 's zomers Oeverzwaluwen te vinden en 's winters scharrelden Sneeuwgorzen en Strandleeuwerik in de aanspoelrommel. Een aantal herfst perioden achtereen was er in de molenpolder bij Numansdorp, nu de golfbaan, een vrijwel witte Kievit waar te nemen. Ook de zes Kraanvogels in de herfst van 1976 op de 'Blankert (G.A.P. polder) ben ik nooit vergeten.

In mijn jeugd was Oud-Beijerland een 'durp' van ongeveer 6000 mensen met rondom veel boomgaarden en een veiling. Steenuil en Ransuil zag ik vaker dan bijvoorbeeld Grote Bonte Specht, waarvan de eerste aan de pinda's hing in de winter van 1963. Voor Eksters en, toen nog Vlaamse, Gaaien moest je naar het bos, hier kwamen ze haast niet voor. Wel zag ik 's winters geregeld Bonte Kraaien aan een dode Haas of vis vreten.

Eind jaren '50 was de 2^e Kruisweg nog een onverhard grindpad met telefoonpalen er langs, waarop een keer een Geelgors de 'onvoltooide' zat te zingen. Hier waren Patrijzen ook niet ongewoon, die werden toen ook nog bejaagd. In die tijd was de slaaptrek van Spreeuwen ook spectaculair. Als enorme rookwolken vlogen ze over naar de rietgorzen. Wanneer je goed luisterde hoorde je links en rechts de spreeuwenpoep vallen als ze overvlogen.

Ik ben ook eens door de buurman getraakteerd op een doosje waarin een nestje zat met vier kale, blinde jonge vogeltjes, waarnaast nog een blauw eitje lag: Heggenmus dus. Buurman had een partij hardhout overhoop gehaald met wat klimop en hield toen dat nestje over. Hij dacht dat ik hier vast blij mee was, want ik hield immers van 'veugelties'. Een weg terug was er niet, dus ben ik aan de slag gegaan. Pissebedden geprakt, pincet erbij en voeren. Ze deden het zowaar goed, dus meelwormen erbij aangeschaft en van 's morgens vijf uur tot 's avonds tien uur regelmatig voeren en strontjes uit het nestje verwijderen. Tegen mijn verwachting in zijn ze alle vier opgegroeid tot vliegvlug en ik heb ze als zelfstandig weer losgelaten op de plaats waar ze geboren waren.

Ook heb ik eens een Stormmeeuw met een sleepvleugel van de weg geraapt op het Hellegatsplein. Deze was waarschijnlijk aangereden en had een gebroken vleugel. De hand hing er aan een velletje bij. Toen was ik te week om hem de nek om te draaien., dus die meeuw kwam ook in de verpleging. Het stukje vleugel viel eraf en de wond genas, maar de vogel zou nooit meer kunnen vliegen. En dat voor een meeuw! In de natuur vrijlaten was dus geen optie. Ik had bedacht hem in Blijdorp tussen de Flamingo's weg te oefelen, daar liepen immers altijd meeuwen en er werd gevoerd. Dus op een zondag de meeuw in de tas, kinderen en vrouw in de Renault 4 en wij naar de diergaarde. We kochten kaartjes bij de toenmalige hoofdingang, waarachter de Flamingo's liepen. Ik keek even rond, zag zo gauw niemand en pakte achter de berberishaag de meeuw uit de tas en duwde hem door een gat in de heg de wei op. De gestreste meeuw fladderde in paniek vleugellam naar de andere vogels, die direct ook massaal in paniek raakten. Binnen de kortste keren werd ik op mijn schouder getikt door een man met de vraag "wat ik daar wel deed?". Ik zei: "O, ik had een invalide meeuw, die kan hier mooi heel oud worden." Die man bleek toevallig wel de directeur van Blijdorp, dus toen waren niet alleen de Flamingo's, maar ook de poppen aan het dansen. Sindsdien ga ik een burka naar Blijdorp...

Ook Gijs, de kauw, werd in mijn herinneringen als nestjong uit een gesloopte schoorsteen bij ons gebracht. Deze prachtige, handtamme kauwenmeneer bleek heel intelligent. Hij heeft nog 9 jaar in volle vrijheid in en om ons huis gevlogen en is gepaard met een wild vrouwtje, waaruit meerdere zomers jongen uit zijn voortgekomen.

November 1977 zag ik een opvallende vogel in mijn tuin, die er ook niet erg fit en gezond uit zag. Maar er was meer aan te zien, want het leek het meest op een jonge Spreeuw, maar in november een Spreeuw in jeugdkleed? Ook was hij lichter van kleur, meer beige, en de snavel was iets zwaarder en gekromd, ongeveer als bij een Merel. Hoewel ik de vogel de dagen erna meerdere keren heb gezien, heb ik toch maar een schetsje gemaakt met de kenmerken. Ik wist niet wat het was. Toevallig kwam ik enkele weken later voor mijn werk bij de familie Huijzers in Goudswaard over de vloer. Die meneer kijkt ook wel eens naar vogels, dus waar hebben we het dan over? Juist! Gert dacht vrijwel direct aan een jonge Roze Spreeuw. De boeken erbij en ja hoor: dat was hem. Had ik maar foto's gemaakt...

Ik bewaarde vele jaren lang de kalenders van Het Vogeljaar. Hierop schreef ik bij de datum een eventuele bijzondere waarneming die ik deed. Op een gegeven moment moest ik ruimen en toen heb ik de foto's eraf geknipt en bewaard, maar mijn waarnemingen zijn met de oude kranten mee! Zo zijn mijn gevleugelde herinneringen letterlijk van de hak op de tak opgeschreven. Er is in de jaren veel veranderd in het landschap en de manieren van tuinrichting. Waar vroeger een groentetuintje was met gras, onkruid, een ligusterheg en soms een kippenren met graan, daar zijn het tegenwoordig vaak schiphol-achtige tuinen met steen en verlichting, een hard houten schutting en een kat. Af en toe verbaast het me dat er nog zoveel vogels zijn. Ze blijven me boeien!

Een Witgat? Nee, dat is geen Witgat!

En het werd lang onrustig in het Oudeland van Strijen...

Arie van der Linden

Op donderdag 29 oktober 2009 waren mijn broer en ik weer eens naar het Oudeland gereden om te trachten het werkelijk aantal Dwergganzen te tellen. We doen meestal zo'n 2 tot 3 pogingen per week, ze zijn door hun gedrag vrij lastig te vinden! Zeker in november kunnen er nog exemplaren arriveren en dan wil je wel weten hoeveel. Vaak is het gevonden aantal echter zodanig dat we maar stellen: hopelijk de volgende keer beter. Ook deze maal lukte het niet om tot een totaal te komen waarvan je denkt "dat kan het werkelijke aantal zo ongeveer wel eens zijn". Maar de reden was dit keer afwijkend van de vorige malen. Tijdens het noteren van nog enkele gevonden "Dwergjes" langs de Waleweg kwam de melding: "een Witgat". Omdat ik toch al aan het schrijven was zette ik die er nog even bij. Maar terwijl ik daar nog mee bezig was riep Leen "maar dat is helemaal geen Witgat". Snel zocht ik de betreffende vogel, die op ca 175 meter van ons rondvloog, op om mee te kijken en al vlug viel de naam: vorkstaartplevier. Na de landing werden de al op het raamstatief staande telescopen gericht en verscheen de vogel goed in beeld. En het was echt een "vorkstaartplevier". Na enige tijd vloog de vogel weer op en begon, al jagend op insecten, naar ons toe te vliegen en zo konden we van zeer dichtbij, ca 30 meter, de geheel zwarte ondervleugel zien. Het was dus een Steppevorkstaartplevier. Snel werden wat mensen gebeld maar toen die arriveerden was de vogel in NO richting weggevlogen en kon hij niet meer worden teruggevonden. Later zou pas echt blijken hoe lastig het was om hem te vinden in de grote groepen Kievitten waarin hij zich steeds ophield. Het was wel wat onbevredigend dat alleen wij de vogel hadden gezien maar het was niet anders. Omdat het ondertussen al laat geworden was zijn we maar niet verder gaan zoeken naar de overige Dwergganzen.

De volgende dag zijn we 's middags weer opzoek gegaan, vooral in de omgeving van de oostzijde van de Molenweg. Dit was de plek waarheen we de vogel de vorige dag naar toe zagen vliegen. Slechts 4 à 5 seconden meende Leen hem te zien vliegen achter de kartbaan. Maar als je dan na lange tijd niets verdachts meer ziet ga je toch twijfelden en rijdt je door. Die dag vonden we hem niet meer. Maar zondagmiddag kregen we een telefoontje van Hans Westerlaken. Hij had op internet gezien dat iemand gemeld had de vogel op zaterdag gezien te hebben. Dit gestaafd door een niet al te goede, maar wel bruikbare, foto. Maandagmorgen waren we daarom al weer vroeg in het Oudeland en toen werd de vogel door ons, binnen een ½ uur, langs de Molenweg terug gevonden. Dat was even voor 10 uur. Direct werd de DB inspreeklijn gebeld met de melding dat de vogel weer gezien werd. Na ca een uur waren er al aardig wat vogelaars aanwezig en moest er wederom flink worden gezocht. Om ongeveer 1 uur zagen slechts enkele vogelaars de vogel met de telescoop op ca 1 km afstand vliegen in een grote groep Kievitten langs de Hoekseweg. Alle aanwezigen verplaatsten zich daarna naar die plek. Het duurde toen nog tot even voor 3 uur voor de vogel in een grote groep Kievitten opvloog en door velen kon worden gezien.

De dagen daarna werd het Oudeland door veel vogelaars bezocht (geschat zeker 350 – 400). Het duurde vaak lang voor de vogel werd gevonden en niet allen hadden succes. Hij zwierf rond in groepen Kievitten, vaak met Goudplevieren, tussen de Waleweg en de Hoekseweg. Meerderen kwamen terug voor een tweede poging. Het was dus de gehele week en vooral in het weekend van 7 en 8 november erg druk langs vooral de Waleweg en de Molenweg. Er gaat een verhaal dat een dominee dringend verzocht vrij baan te maken. Hij moest gaan preken en de kerkklokken luiden al. Een boer ging over de rooie toen hij ca 2 minuten moest wachten voor een flink gehandicapte man zijn auto bereikt had en die zo kon verplaatsen dat ook de andere auto's de weg konden vrijmaken. Enig begrip zou niet hebben misstaan, boeren blokkeren en bemodderen zelf ook nogal eens wegen. Voornoemde dominee zal, neem ik tenminste aan, beschaafdere taal gebruikt hebben. Ook na voornoemd weekend bleven er vogelaars komen en zeker t/m 20 november werd de Steppevorkstaartplevier nog gezien.

De eerste Maasvlakte, desolaat maar verrassend

Martin Benard

Eigenlijk ben ik niet echt een fan van de Maasvlakte. En daarin sta ik niet alleen. Want landschappelijk gezien is het een dramatisch lelijk, desolaat gebied. Wie vanaf Oostvoorne de vlakte opdraait, laat één van de fraaiste natuurgebieden van onze regio, Voornes Duin, achter zich, om vervolgens een industriegebied op te rijden wat zijn gelijke in omvang niet kent. Waarom niet direct omdraaien? En als je vanaf de N15 komt, is je uitzicht al vanaf Pernis tientallen kilometers industrie, ook niet echt een bemoediging om door te gaan. Toch ga ik ieder jaar wel enkele keren naar de Maasvlakte om te vogelen. En dat heeft bijzondere herinneringen achter gelaten die, hoewel dat voor de hand liggend zou zijn, niet worden gedomineerd door zeldzame soorten.

De enige reden voor het bezoek van vogelaars aan de Maasvlakte is de ligging van dit onnatuurlijke gebied. Door de aanleg van de eerste Maasvlakte is een uitstulping in zee ontstaan. De Maasvlakte is daarmee de meest westelijke punt van de regio geworden. Dat maakt het gebied een ontmoetingsplaats voor door oostelijke winden naar zee gedreven landvogels of door westelijke winden naar land gedreven zeevogels. Het is deze combinatie die de Maasvlakte in het najaar tot een verrassend vogelgebied maakt. Terugbladerend in de logboeken van de laatste tien jaar kom ik verschillende memorabele dagen tegen.

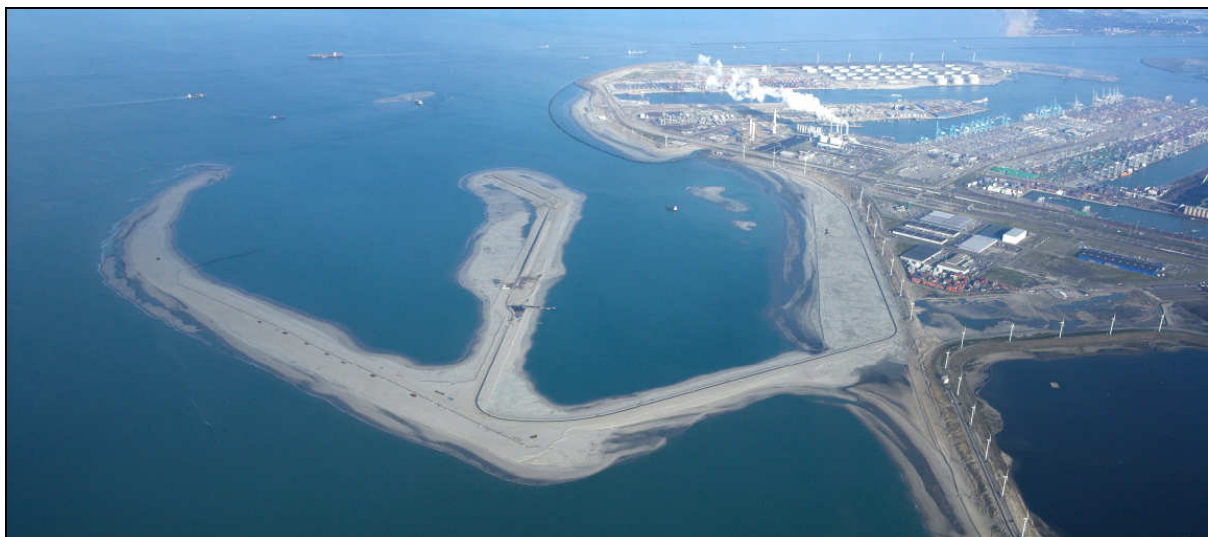
Op 16 september 2000 waren we met enkele leden van de VWG op de Maasvlakte beland. Het is dat het was afgesproken, maar eigenlijk was het geen weer om te vogelen. Het was zeer nat en somber en de wind zat in de zuidwest hoek. Vanuit de 'Bonte Piet' zaten we langdurig tegen een gordijn van regen aan te kijken. Het was gezellig, terug naar huis was geen optie. Voor de hut maakten twee Visarenden het verblijf toch niet onaardig. Niets is zo grillig als het weer, want rond het middaguur hield het op met regenen. De wind draaide naar noordwest en trok aan naar kracht 5. We besloten ons geluk te beproeven aan de Maasmond. Wat een mooie middag kregen we als beloning voor ons geduld. Tientallen Kleine Jagers, Jan van Genten, een Noordse Stormvogel, een Grauwe Pijlstormvogel en vele sterns en meeuwen maakten een prachtige zeetrek zichtbaar. Er zijn regelmatig hogere aantallen van genoemde soorten te zien, maar we genoten. Twee weken later was de wind zuidoost en de temperatuur zat tegen de 20 graden. Heel ander weer en niet geschikt om zeevogels te kijken. Toch waren er in de Maasmond veel zeevogels aanwezig, min of meer pleisterend, waaronder een Middelste Jager. Het meest leuke zat echter tussen de planten en stenen. Vele duizenden en duizenden Roodborstjes en Goudhaantjes, vermengd met Vuurgoudhaantjes. Ieder struikje zat vol en tussen ieder rotsblok zat een vogeltje. Er waren er zoveel dat er altijd een paar in je onmiddellijke nabijheid waren. Geen bijzondere soorten, maar wel een heel bijzondere ervaring.

Vier jaar later was het weer een septemberdag met mooie ontmoetingen. Het waaide dit keer wel hard uit noordwestelijke hoek. De ver over zee trekkende vogels waren mooi, maar een vlak langs de kant trappelend, happend en op het water zittend Vaal Stormvogeltje was echt een genot om naar te kijken. Op vrijwel dezelfde plek zwom een Rosse Franjepoot. Weer iets verder vloog er ook nog eentje langs. Wat een weelde. Verderop zat een Grote Jager uit te rusten op het strand, zich van niets en niemand wat aantrekkend. En de koek was nog niet op, want naast de auto was een IJsgors aan het foerageren. De lelijke omgeving nemen we dan maar voor lief, want er zijn geen andere gebieden in Zuid-Holland waar je zo goed een dergelijke serie vogels kan zien. Een dag na deze excursie was de wind naar zuidwest gedraaid, maar ook dan is het interessant. Hoewel er geen zeetrek meer was, waren een Rosse Franjepoot op de Meeuwenplas en een Vaal Stormvogeltje op de Westplaat nog even blijven plakken.

We slaan weer een paar jaar over en duiken in het logboek van 2007, laat in september. Met de leden van 'West' beleven we van een gevarieerde excursie op de Maasvlakte. Prachtig weer, nauwelijks wind, bijna nog zomerweer, maar ook nu valt er veel te genieten. Enkele Grote Jagers hielden zich op in de Maasmond en er vlogen wat Jan van Genten. Een tweetal Smellekens joeg nabij de Slufter op de langstreckende zangvogels, waaronder een Duinpieper. Vanuit de 'Bonte Piet' genoten we van de vele stelt- en strandlopers, waarvan een deel nog volop in zomerkleed. Twee IJsvogels en drie Zeekoeten

op het Oostvoornse Meer en tientallen Tapuiten zorgden ervoor dat we een heerlijk dag hadden. Heel anders is het weer een paar weken later. Veel vogelaars zullen zich de tiende november 2007 herinneren. Onder invloed van een krachtige noordwesten wind vlogen er deze dag record aantallen Kleine Alken langs de kust. Ook op de Maasvlakte kregen we er vele te zien, soms tot op enkele meters afstand langs vliegend. Een ongeëvenaard spektakel, waarbij ook andere soorten als Rosse Franjepoot, Middelste en Kleine Jager dicht onder de kant te bewonderen waren. Op de Maasvlakte zelf waren overigens tientallen Houtsnippen aanwezig, ook niet alledaags. Twee dagen later aan het einde van de middag nog even een uurtje langs de Maasmond, je weet maar nooit. In een uurtje tijd vlogen er nog acht Kleine Alken voorbij. Hoewel ik al een tijdje over de warm ingepakte man voor mij heen richting zee tuurde, had ik pas laat door dat het Janus was, die ook nog wat restjes Kleine Alk aan het meepikken was.

Waarom nu dit verhaal? Niet omdat ik de Maasvlakte zo graag wil promoten. Integendeel, ik kan begrijpen dat de omgeving je zodanig afschrikt dat je er helemaal niet wilt komen. Ook niet omdat ik er nu zoveel bijzondere soorten heb gezien. Maar wel vanwege het feit dat een bezoekje aan de Maasvlakte onder verschillende omstandigheden heel verrassende ontmoetingen met vogels kan opleveren. En dan bedoel ik niet de vele op de Maasvlakte gespotte heel zeldzame vogels, maar meer de uitzonderlijke aantallen of bijzondere ervaringen die je in dit gebied kunt opdoen vanwege de unieke westelijke ligging. En ook omdat er een tweede Maasvlakte in het verschiet ligt, ongetwijfeld net zo desolaat als de eerste. Los van het feit of je daar wel of niet een tegenstander van bent, is het een verdere verplaatsing van de landpunt naar het westen. Met name voor het kijken naar zeevogeltrek moet dit een nieuwe hotspot gaan opleveren, dat kan niet anders. Daar kijk ik toch wel naar uit, want juist die zeevogeltrek is wat mij betreft het aantrekkelijkste aspect van de Maasvlakte.

De tweede Maasvlakte, gezien vanuit NW en situatie per januari 2010 (*Havenbedrijf Rotterdam*)